

UNIVERZITA KARLOVA
3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Ústav ošetřovatelství

Lucie Škardová

PhDr. Marie Rozsypalová - o životě sestry
PhDr. Marie Rozsypalová - about the life of a nurse

Bakalářská práce

Praha, květen 2020

Autor práce: Lucie Škardová

Studijní program: Ošetřovatelství

Bakalářský studijní obor: Všeobecná sestra

Vedoucí práce: **PhDr. Hana Svobodová, Ph.D.**

Pracoviště vedoucího práce: **Ústav ošetřovatelství 3. LF UK**

Předpokládaný termín obhajoby: 25. 6. 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala samostatně a použila výhradně uvedené citované prameny, literaturu a další odborné zdroje. Současně dávám svolení k tomu, aby má bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací. Potvrzuji, že tištěná i elektronická verze v Studijním informačním systému UK je totožná.

V Praze dne 18. 5. 2020

Lucie Škardová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Marii Zvoníčkové za to, že mne přivedla k tématu práce. Dále chci poděkovat PhDr. Haně Svobodové, Ph.D. za výborné vedení, za cenné rady a především za trpělivost a laskavý přístup při tvorbě práce. Nesmím opomenout poděkovat PhDr. Marii Rozsypalové, za její upřímný zápal a velice obohacující spolupráci při mapování jejího života. A také děkuji každému, kdo do práce přispěl svými vzpomínkami.

Abstrakt

Bakalářská práce je teoretického charakteru. Jejím cílem je seznámit čtenáře s životem významné reprezentantky ve vzdělávání sester na středních zdravotnických školách minulého století – s PhDr. Marií Rozsypalovou. Téma práce bylo vypracováno díky podnětu PhDr. Marie Zvoníčkové a PhDr. Hany Svobodové, Ph.D. z Ústavu ošetřovatelství 3. LF UK.

Hlavním zdrojem pro práci byla sama paní doktorka. Více než rok jsme se společně scházely a text vznikl na základě nahrávaných rozhovorů, zapsaných vzpomínek, fotografií, vlastní kroniky. K vytvoření práce přispěla svými vzpomínkami také Jana Voříšková, která studovala na střední zdravotnické škole a byla žákyní paní doktorky. Práce mapuje celý život PhDr. Marie Rozsypalové, zmiňuje předky, celou profesní kariéru a různé důležitosti, které se její osobnosti dotýkají. Snahou práce je uchovat vzpomínky nejen pro další generace zdravotních sester.

Klíčová slova

životopis PhDr. Marie Rozsypalové, kariéra zdravotní sestry, ošetřovatelství, životní příběh, zdravotnictví

Abstract

This bachelor thesis is purely theoretical. It aims to acquaint the reader with the life of an important representative in the education of nurses at secondary medical schools of the last century – with PhDr. Marie Rozsypalová. The topic of the thesis was worked up thanks to the initiative of PhDr. Marie Zvoníčková and PhDr. Hana Svobodová, Ph.D. from the Institute of Nursing, 3rd Faculty of Medicine, Charles University.

The main source of this thesis was the doctor herself. We were meeting together for more than a year and the text was created on the basis of recorded interviews, noted memories, photographs, own chronicle. Jana Voříšková, who studied at a secondary medical school and who was a student of the doctor, also contributed to the creation of this work with her memories. The work maps the whole life of PhDr. Marie Rozsypalová, mentions ancestors, the whole professional career and various importance that affects her personality. The objective of this thesis is to preserve memories not only for future generations of nurses.

Key words

Biography of PhDr. Marie Rozsypalová, Nurse Career, Nursing, Life Story, Health Care

Obsah

ABSTRAKT	5
ABSTRACT	6
OBSAH	7
ÚVOD	9
1. JAK TO BYLO NA ZAČÁTKU	11
2. O PŘEDCÍCH	12
3. 1928–1938	16
DĚTSTVÍ A HÁJOVNA NA STARÉ BÁNI.....	16
OBEČNÁ ŠKOLA V ŽEHUNI.....	18
HÁJOVNA V NOVÉM DVOŘE.....	19
4. 1939–1946	21
OBDOBÍ VÁLKY	21
HÁJOVNA BOREK U KOŠETIC	23
5. 1946–1951	31
CESTA DO ÚSTÍ NAD LABEM	31
VÝVOJ OŠETŘOVATELSTVÍ PO VÁLCE	31
OŠETŘOVATELSKÁ ŠKOLA V ÚSTÍ NAD LABEM	32
6. 1951–1960	36
VZDĚLÁVÁNÍ V OŠETŘOVATELSTVÍ	36
ZE SESTRY UČITELKOU	36
VZPOMÍNKY JANY VOŘÍŠKOVÉ	39
7. 1960–1971	43
MEZNÍK V OŠETŘOVATELSTVÍ	43
ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA NA KOŠINCE.....	43
8. 1971–1986	48
STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA V PRAZE 10.....	48
9. PSANÍ UČEBNIC	54
10. VLASTNÍMA OČIMA	60
11. RADOSTI ŽIVOTA	63
12. BLÍZCÍ LIDÉ	68
13. JAKOU JI VIDÍ	71
MGR. HANA ZNAMENÁČKOVÁ	71
JANA VOŘÍŠKOVÁ	71
PHDR. HANA SVOBODOVÁ, PH.D.....	72
MGR. ALENA ŠMÍDOVÁ.....	73
14. BUDOUCÍM ZDRAVOTNÍKŮM	76

ZÁVĚR.....	77
BIOGRAFICKÉ ÚDAJE.....	79
UČEBNICE A UČEBNÍ TEXTY PHDR. MARIE ROZSYPALOVÉ	80
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82

Úvod

Práce, kterou budete dále číst, se věnuje životu PhDr. Marie Rozsypalové. Ta bezpochyby patří k představitelkám toho nejlepšího období ve vzdělávání sester na středních zdravotnických školách. Ošetřovatelství se v různých podobách věnovala celý život. Kolikrát se mi stalo, že jsem před zdravotními sestrami zmínila jméno Rozsypalová a většině z nich se v hlavě objevila vzpomínka na učebnice ošetřovatelství, ze kterých se při svém studiu připravovaly na budoucí povolání. To znamená, že odkaz, který PhDr. Marie Rozsypalová vytvořila, je stále živý. Avšak myslím, že je potřeba, aby byl dochován nejen pro další generace sester, které se pro toto povolání rozhodnou.

Sama jsem tvorbu vnímala jako nelehký úkol, ke kterému jsem se snažila přistupovat s pokorou a úctou. I když se systém vzdělávání sester značně proměnil, je potřeba nezapomínat na doby minulé, pochopit je a inspirovat se pomocí nich do časů budoucích. Dostala jsem cennou nabídku paní doktorku poznat osobně a přála bych si, aby takovou možnost dostali prostřednictvím slov všichni ostatní. Doufám, že se to podařilo a po přečtení práce bude každý PhDr. Marii Rozsypalovou tak trochu znát.

Červenec 1950

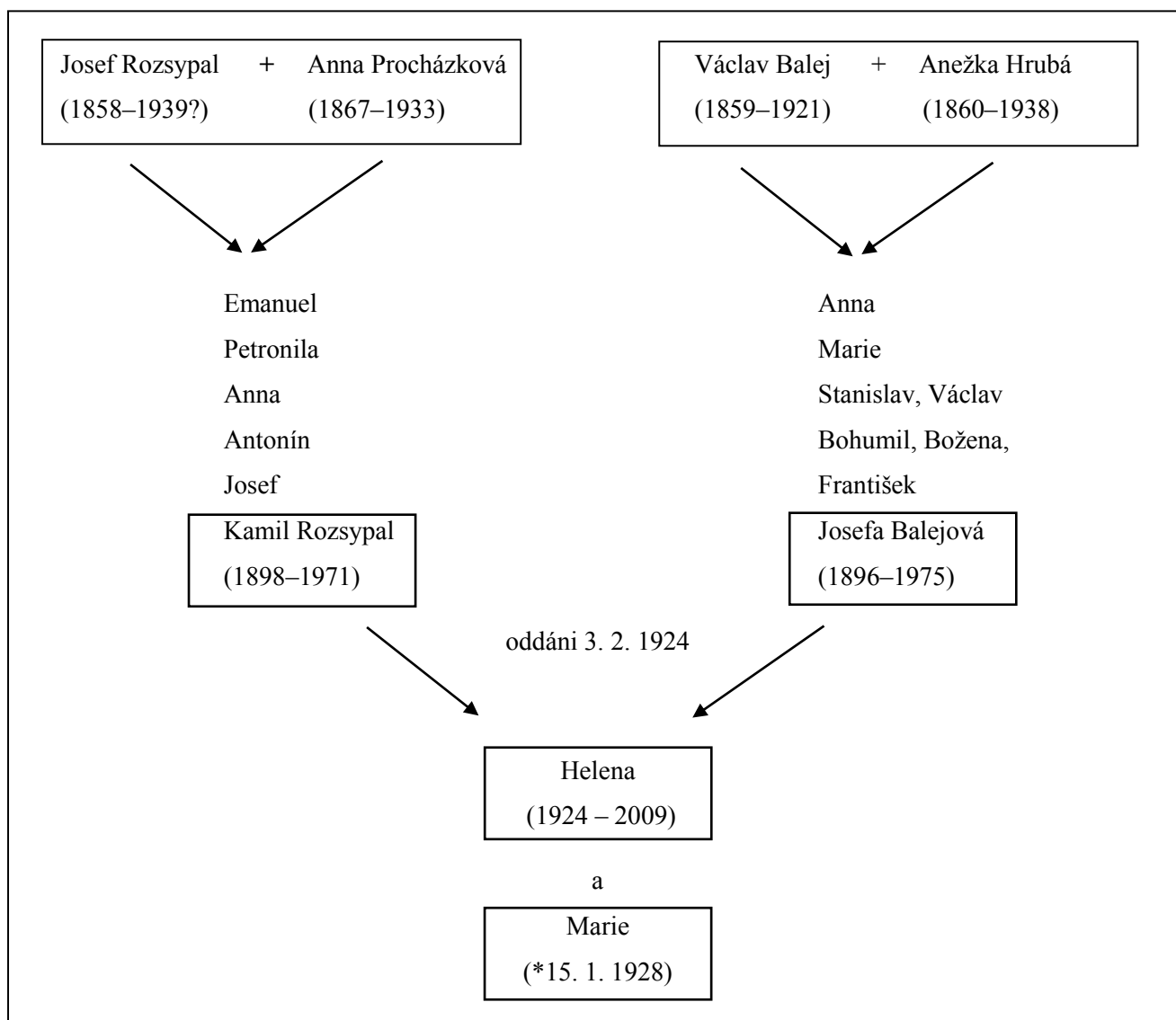
Motto: „*Cokoliv můžeš udělat pro druhého člověka dobrého, zůstává...*“

(Albert Schweitzer)

1. Jak to bylo na začátku

V roce 1928 bydleli rodiče paní doktorky se sestrou Helenou na velkostatku ve Statenicích u Prahy. Když na maminku Josefu přišla těžká hodinka, odjela do Prahy do Zemské porodnice u Apolináře. V neděli 15. ledna v roce 1928 se tam narodila holčička. Po deseti dnech se obě vrátily zpět do hájovny.

Při křtu dostala holčička jméno Marie Eleonora, druhé jméno nikdy nepoužívala. „Mezi mnou a Helou se mamince narodil ještě chlapeček. Zemřel bohužel hned při porodu, bylo to pro rodiče zklamání. Věřili, že třetí dítě bude zase kluk. Ale nebyl, byla jsem to já. Maminka později vyprávěla, jak byla zklamaná, když jí oznámili, že má holčičku. Bránila se prý, že to musí být mýlka. Mýlka to nebyla a maminka se s tím záhy smířila,“ bylo mi prozrazeno. Do svého rodného města se Marie vrátila až po několika letech. Novým domovem se na dlouhou dobu stal les a příroda.

2. O předcích

Když Marie přišla na svět, žili ještě oba tatínkovi rodiče – Josef a Anna Rozsypalovi. Dědeček Rozsypal celý život sloužil jako hajný na panství hraběte Colloreda Mansfelda na Dobříšsku. Babička Rozsypalová se starala o domácnost, hospodářství a o děti. Marie se setkala s dědečkem jen jednou v životě, když ji vzal s sebou tatínek na pohřeb babičky Anny.

Dědeček a babička Rozsypalovi

Z mamčininy strany poznala Marie jen babičku Anežku Balejovou. Prarodiče Balejovi žili celý život v Dobříši. Když se maminka po svatbě odstěhovala z domova, oběma se velmi stýskalo. Nemohly vést společnou korespondenci, a to kvůli babiččině neznalosti písma. V tamějších dobách to nebylo u prostých lidí nic neobvyklého. Na návštěvě byla pouze jednou v létě na hájovně ve Staré Báni. Marie se babičky trochu bála. „Zlobila se na mne, že mám pořád špinavá kolena a hned chytala škopík, mýdlo a kartáč, aby mi je vydrhla. Marně jsem protestovala, že to není špína, ale opálení,“ vyprávěla mi.

Vysvětlila mi, proč se více nestýkali s prarodiči: „*V době, kdy ještě žili naši prarodiče, nebylo zvykem jezdit se vzájemně navštěvovat. Jednak jsme byli od sebe značně vzdáleni, jednak nebyla tak snadná doprava jako dnes. A také byla dost drahá, a proto jsme se sestrou ty naše babičky a dědu ani pořádně neznaly a neužily jsme si jich tak, jako děti dnes.*“

Babička Anežka Balejová

Tatínek Kamil Rozsypal se narodil v roce 1898. Pocházel z lesácké rodiny. Narodil se své mamince jako šesté dítě na louce u hájovny v Brdech, když sušila seno. Uprostřed lesů, kde rodina žila, se u tatínka utvářel hluboký vztah k přírodě a ke zvířatům už od mala. Ve svých osmi letech dokázal střílet jelena. Navštěvoval obecnou a chlapeckou měšťanskou školu. Obě v Dobříši. Cesta do školy od hájovny do Dobříše byla dlouhá 7 km a vedla lesem. „*Tu cestu zvládal už jako šestiletý, 7 km tam a 7 km zpět,*“ překvapila mě Marie. Po dokončení školy jej dali rodiče do učení na řezníka k příbuznému, bylo to v Budapešti. „*Tatínek tvrdil, že maďarština je snadná řeč a dá se rychle naučit, ale my jsme tomu nevěřily.*“ Po návratu z Budapešti pomáhal svému otci při hájenské službě a v roce 1917 byl

poslán do války. Nejprve do Itálie a pak ještě ve vojenské službě na Slovensko. V roce 1923 složil hájenské zkoušky. 3. 2. 1924 se oženil s maminkou Josefou. A pak už přišlo celoživotní putování po hájovných.

„Celý život chodil oblékaný v lesácké uniformě. Na hlavě nosil tatínek hnědozelený klobouk se šňůrou. Za ní nosil sojčí pírkó a někdy také kyticíku lesních jahod. Ať bylo hezky, nebo pršelo, ať foukal vítr, nebo chumelilo, chodil tatínek po lese od rána do oběda a po obědě až do večera. Na jaře nám z lesa přinášel kyticíku prvních konvalinek, fialek. Vždycky věděl, kde zrají lesní jahody, borůvky a maliny nejdříve,“ zavzpomínala Marie.

Když tatínek odešel do důchodu, přestěhoval se v roce 1959 s manželkou Josefou do Samechova u Chocerad, kde zakoupili chalupu. Chodil ještě nějaký čas pomáhat místnímu hajnému. Později byla potřeba výpomoc v JZD, kde nějakou dobu pracoval. Poslední léta svého života už ani nechodil do lesa. Marie mi řekla proč: *„Byl z těch narůstajících nepořádků v lese dost nešťastný.“* Kamil hodně kouřil a maminku Josefu jeho zlovyk velice trápil. *„Paradoxní bylo, že se nejvíce zlobila, když táta odložil cigaretu dřív, než ji stačil dokouřit. Říkala, že když už ty cigarety stojí tolik peněz, tak se mají pořádně dokouřit.“* V květnu roku 1971 dostal tatínek zápal plic. Nejdříve byl v nemocnici v Benešově a později ho odvezli do plicního sanatoria do Prosečnice u Týnce na Sázavou. Marie dodala na závěr: *„Několik dnů před jeho smrtí jsme ho s maminkou navštívily. Nevypadal dobře, špatně dýchal a přál si jít domů. Zemřel 11. června 1971. Vzpomínám na něj dodnes.“*

Maminka Josefa Balejová se narodila v roce 1896. Měla dalších sedm sourozenců. Po dokončení Obecné a dívčí školy v Dobříši pracovala v pekárně a později v obchodě s módou u své sestry. Nějakou dobu byla také společnicí manželky MUDr. Prusíka v Pelhřimově. Později se vyučila kadeřnicí a pracovala až do svatby v holičství a kadeřnictví svého bratra. Vždycky chodila pěkně upravená a učesaná. I když pocházela z města a přišla do styku s hospodářstvím až později, naučila se během života zastat všechnu práci.

Marie mi o mamince prozradila: *„Za mlada maminka ráda vyšívala. Do výbavy si vyšila polštáře, dečky, ubrusy a několik kuchařek – tak se říkalo bílým plátěným kusům látky. Na nich byly vyšity různé výjevy ze života a slovní doprovod. Celá kuchařka se pak olemovala a nahoru se pořídila poutka na zavěšení. Na některých kuchařkách bylo k výjevu například vyšito – Můj milý mužičku, máš-li mne rád, nech pěkně pokličky na hrnečkách stát. Když došel chleba, anebo byl už moc tvrdý, nelenila maminka upéci brzy po ránu placky z hladké mouky a nějakého omastku.“*

Po přestěhování do Samechova v roce 1959 pomáhala maminka Josefa v místním JZD. Když Marie odešla do světa, často si s maminkou psala dopisy. „Z dopisu vždycky vyzařovalo teplo, zájem o mne a starost,“ zavzpomínala. V květnu roku 1975 úspěšně operovali mamince tumor tlustého střeva ve Vinohradské nemocnici. „Maminka byla v nemocnici za všechno vděčná a jen se pořád ptala, kdo to všechno za ni zaplatí. Nemohla pochopit, že to platí pojišťovna.“ Maminka Josefa se po operaci už úplně nezotavila, Marie za ní často jezdila po práci z Prahy a prvním vlakem se vracela zpět. „V pátek 10. října 1975 mi telefonovali ze Samechova do školy, že už je skoro poledne, v chaloupce se svítí, maminka na volání neodpovídá. Přítelkyně Jitka měla v Praze auto a bez řeči se mnou ihned jela do Samechova. Byla to smutná cesta a ještě smutnější konec té cesty. Chaloupka byla zavřená, dveře zevnitř zastrčené. Podařilo se nám otevřít jedno okénko a jím už jsme viděly maminku nehybně schoulenou na boku na gauči. U kamen byla pootevřená dvířka a v nich připraveno na oheň. Byla to snad nejtěžší chvíle mého života. Ještě pořád to v sobě nosím,“ sdělila mi posmutněle a dodala na závěr, „přála bych všem dětem, aby měly takovou maminku, jako byla ta moje. Dnes vím, že když člověku odejde máma, ztratí poslední střípek dětství, i kdyby mu bylo bůhví kolik let.“

Svatební fotografie tatínka Kamila a maminky Josefy, rok 1924

3. 1928–1938

Dětství a hájovna na Staré Báni

Když přišla Marie na svět, pracoval tatínek Kamil nejprve na velkostatku Statenice u Prahy. Mezi roky 1929–1930 bydlela rodina v Horoměřicích a později získal tatínek zaměstnání jako lesní hajný na velkostatku Veltruby u Kolína.

Marie, Helena a kousek maminky, rok 1929

Na jaře roku 1931 se rodina přestěhovala do hájovny na Staré Báni u Žehuně. Tatínek Kamil spravoval les na sever od hájovny. Les patřil velkostatkáři Marečkovi, nebyl velký, chodilo se k němu pěšinou přes pole. Budova, která v té době sloužila jako hájovna, stála na kopci úplně o samotě, byla bytelná a prostorná. Přízemí bylo obklopené verandou. Pod verandou byly volné prostory, kam si chodily se sestrou Helenou hrát. K zadní stěně budovy byla přistavena velká stodola, dřevník a chlévy pro domácí zvířata. Celý objekt byl oplocený, zahrada se mírně svažovala. U hájovny nebyla studna, proto rodina zachytávala užitkovou vodu při dešti. Když dlouho nepršelo, vozili vodu ze vzdálené studny. „*Používali jsme trakař a na něj postavili štoudev – dřevěnou nádobu podobnou sudu s poklopem – měla*

obsah asi 25 litrů. Dovézt plnou štoudev do kopce k hájovně byla pěkná fuška. Pro pitnou vodu jsme chodili do jiné studny s rumpálem,“ řekla mi Marie.

„Dětství jsem měla krásné, i když bez dětské společnosti. Sotva jsem udržela jehlu a nit, šila jsem oblečky na panenku, z krabic a odstřížků jsem dělala pokojíčky pro panenky. Moje sestra Helena si občas přivedla ze vsi kamarádky. A všechny si pak hrály s míčem, se švihadlem anebo si hrály na krám. Když jsme byly trochu větší, chodily jsme se koupat do Žehuňského rybníka, bylo na něj od hájovny pěkně vidět. Nosily jsme s sebou na plavání korky. Byly to předchůdci gumových kol. Korkové díly byly protaženy dvěma šňůrami, aby se daly uvázat kolem těla. Někdy jsme se s Helenou hádaly, strkaly a praly. Když toho měla maminka dost, přivázala nás šňůrou k nohám kuchyňského stolu. Tiše jsme zalezly pod stůl přikrytý ubrusem a tam jsme si šuškaly,“ zavzpomínala Marie. Tatínek Kamil bral své dcery na procházky do lesa, učil je, jak se který strom jmenuje, který pták právě zazpíval a jaká zvěř žije v lese, nebo kde je mezi kapradím křišťálová studánka.

Jednou týdně se pralo prádlo v neckách na valše. Bílé se předem vyvářelo v hrnci s přidáním prášku Radion. Na ostatní se používalo tmavé mýdlo s jelenem. K praní bylo potřeba hodně vody, a proto se jezdilo pro vodu ke studni několikrát. Vyprané bílé prádlo se při máchání škrobilo. A škrob vařila maminka Josefa z bramborové moučky. Při posledním máchání se do vody přidávalo modré barvivo šmolka, které projasnilo bílou barvu. Vyprané a usušené prádlo se nakropilo a pečlivě vyžehlilo. Žehličky byly železné, značně těžké a ohřívaly se na rozpálených kamnech.

„Živobytí jsme měli postačující,“ shrnula Marie, *„k funkci hajného patřil tzv. deputát, to byl podzimní příděl čerstvé mouky. Maminka ji ukládala do bytelné truhly, aby se do ní nedaly myši.*“ Kromě toho si rodina několikrát do týdne chodila na statek pro kravské mléko. Ze smetany, která se usadila ne mléce, si vyráběli stloukáním máslo. Měli svá vajíčka, občas kuře k obědu, na podzim husu, další maso po vykonané zabijačce. Jednou za čtyři týdny pekla maminka čtyři bochníky chleba. Nakupovat se chodilo do Žehuně jen několikrát za měsíc. Nakupoval se cukr, sůl, rýže, káva, droždí a petrolej. *„Později, když si naši pořídili starší dámské kolo, jezdila maminka na větší nákup do Městce Králové. Z každého nákupu nám vždy přivezla nějaký pamlsek,*“ dodala.

Jednou týdně se ve velkých hrncích ohřála voda, poté se nalila do necek a každý člen rodiny se v nich postupně vykoupal. Marie mě upozornila: *„Maminka dbala na to, abychom chodily vždy upravené a čisté. Dbala i na úpravu svého zevnějšku.*“ Rodina nikdy neměla

moc peněz na nákup oděvů. Ale každý oděv, ze kterého Helena s Marií vyrostly, se znova použil. Starší oděvy se vypáraly, vypraly, vyžehlily a z látek se přešily nové šaty.

V hájovně na Staré Báni a později i v dalších hájovněch nebyl zaveden elektrický proud. Svítilo se petrolejovými lampami. *„Asi v roce 1935 pořídil tatínek malé rádio, říkalo se mu krystalka. V té době byla jen jedna rozhlasová stanice. Volila se pomocí páčky s drátkem, který se dotýkal krystalu. Ke krystalce se dala připojit sluchátka a z nich se konečně ozvalo vysílání. Prostřednictvím tohoto primitivního přístroje jsem poslouchala různé hudební pořady, přednášky a vyprávění,“* vysvětlila mi Marie.

Obecná škola v Žehuni

Dne 1. září 1934 šla Marie poprvé do školy. Byla to pětitřídní smíšená Obecná škola v Žehuni. Škola byla od hájovny vzdálená asi 2 km. *„Nevím, zda jsem se předtím do školy těšila, či nikoli. Maminka mne svěřila sestře Hele, která už několik let do školy chodila. Jen co jsme přešly pole a dostaly se do sadu, začala jsem protestovat, že do školy chodit nebudu, že chci být doma s maminkou. Helena byla nešťastná, nevěděla si rady. Volala na maminku, co má dělat. Mamince nic jiného nezbyvalo, oblékla se do šatů a šla mne do školy doprovodit. Cestou mi domlouvala, že každé dítě musí chodit do školy, že se tam naučím číst a psát,“* pamatovala si Marie.

Ve třídě přivítal Marii a ostatní děti pan ředitel Kučera. Čekalo tam na ně překvapení. Na každé z lavic byla položena tabulka čokolády, tehdy populární značky Rupa. Prozradila mi: *„Od toho okamžiku mne škola chytla tak, že jsem pak každou nemoc oplakala. Měla jsem strach, že o něco ve škole přijdu a pak už nedoženu.“* V první třídě se sešlo osmnáct dětí – chlapců i dívek. Na každé lavici byl před každým z nich otvor a v něm vložen skleněný kalamář s inkoustem. Namáčelo se do něj psací náčiní. *„S perem nebylo snadné psaní. Když se přitlačilo, skřípalo a škrábalo to papír. A když zůstalo na peru více inkoustu, udělala se v sešitě kaňka a tu už nebylo možné odstranit, jediné vysušit,“* zavzpomínala Marie.

V první třídě měli jen několik předmětů, konkrétně náboženství, čtení, psaní, zpěv a tělesnou výchovu. Marie se brzy naučila číst ze slabikáře. Ve druhé třídě učila žáky paní učitelka Kalinová. Byli sloučení se třetí třídou. K předmětům z první třídy přibyla mluvnice, pravopis a počty. Mnoho úkolů bylo zaměřeno na využívání mechanické paměti, mělo to svůj význam a i dnes si Marie dokáže vybavit některou z pouček. Protože škola neměla tělocvičnu, cvičilo se ve třídě a při hezkém počasí na školním dvoře. Na konci třetí třídy vzal děti pan Kučera na školní výlet na kopec Oškobrh, kde byly zbytky laténského hradiště.

„V té době se ještě používaly tělesné tresty. Když žák zazlobil, dostal rákoskou do dlaně, když zlobil hodně, byl posazen do poslední lavice. Za větší přestupky proti řádu se klečelo v rohu místnosti,“ překvapila mě Marie. Ve škole se nacvičovalo i divadelní představení, Marie v něm hrála venkovskou dívku. Divadlo jako takové ji chytlo za srdce mnohem později, nikoliv jako aktérku, ale jako nadšenou divačku. *„Na konci třetí třídy, když jsem přinesla vysvědčení se samými jedničkami, mi maminka upekla za odměnu lívance. Z lesních jahod, pro které jsem došla na paseku, umíchala maminka se smetanou a cukrem velkou dobrotu. Byla to nejkrásnější odměna,“* zavzpomínala.

Hájovna v Novém Dvoře

Na jaře roku 1937 se velkostatkář Mareček rozhodl zrušit funkci hajného. Usoudil, že se mu nevyplatí mít hajného a dohled nad poli a lesem zastane hlídač. A tak se musela rodina Rozsypalova stěhovat do další hájovny. Tatínek Kamil získal místo hajného v Novém Dvoře nedaleko hradu Kámen. Než byla hájovna dostavena, bydlela maminka Josefa s oběma dcerami v Žehuni. Do hájovny, která ještě voněla dřevem, se celá rodina nastěhovala koncem června. Stavení bylo na zvýšené podezdívce a vedlo k němu několik schodů. Protože v hájovně nebylo moc prostoru, bylo pro rodinu postaveno na jedné straně dvora protáhlé přízemní stavení s půdou i sklepem.

Jak píše Pacovský (2006): *„Lesy okolo Nového Dvoru zvaného místními obyvateli též Amylon patřily před válkou stejně jako dvůr a lihovar židovské rodině Glaserů. Majitel přijal roku 1937 do služby hajného Kamila Rozsypala a nechal pro něho postavit hrabětem Kolovratem uprostřed lesů u vesničky Důl hájovnu. Bylo to krásné stavení, sice bez elektrického proudu, ale tak nějak mohl vypadat ráj. Svítilo se svíčkami anebo petrolejkou. Hajný měl práce víc než dost, majitel byl totiž pedant. V lese musel být pořádek, obora plná zvěře, rybí násada v rybníku (1)...“*

„Stěhování dopadlo i přes velkou vzdálenost dobře, všechno našlo své místo. Byla to pro nás velká změna. Na Staré Báni bylo tepleji a měli jsme tam blíž k lidem. Kolem dokola byly samé lesy, většinou smrkové a nikde ani človíčka. Dosud ve mně přetrvává pocit volnosti z otevřeného prostoru dalekých obzorů Žehuně. Takový pocit jsem už v žádné další hájovně neměla,“ řekla mi Marie. Nejbližší vesnice byla od hájovny vzdálena 1 km.

Marie s Helou chodily do školy do Pacova. Cesta od hájovny do školy byla přibližně 6 km. Marie začala chodit do čtvrté třídy Obecné školy v Pacově. Třídy byly rozdělené, zvlášť pro dívky a zvlášť pro chlapce. Marie si vzpomněla na cestování do školy: *„Větší část*

cesty do školy vedla hlubokým lesem. Nejdřív se šlo po mírně stoupající pěšině a pak sráznou cestou z kopce. Pod lesem se přecházely koleje a poté se šlo po ní cestou k městu. V létě to šlo, i když cesta zabrala tři hodiny času, ale když přišly podzimní plískanice a brzy se stmívalo, byla to cesta krušná. A což teprve v zimě, když nasněžilo na půl metru sněhu. A přesto se nikdy nestalo, aby některá z nás, či jiné děti z dalekých vesnic, někdy nešly do školy pro špatné počasí. Vycházela jsem z domova velmi brzy, abych nepřišla do školy pozdě.“ Když bylo hezké počasí a nebylo vyučování, hrála si Marie za hájovnou u lesa. Pařezy byly hrady, šišky les a zrcátko rybník. V té době si hrála hodně s panenkami, když se jich sešlo víc, hrála si s nimi na školu. Posadila je na stoličky, psala za ně do malých notýsků úkoly a pak je opravovala. *„Zkrátka od malička jsem si přála být učitelkou, nakonec se mi přání splnilo,“* dodala.

Maminka Josefa bývala celé dny sama doma, když tatínek Kamil odcházel do lesa a obě její dcery do školy. *„Myslím, že v téhle hájovně bývalo mamince teskno,“* vzpomněla si Marie. Ani kamarádky, které Marie měla, ji nechodily tak často navštěvovat. V lese kolem hájovny rostlo mnoho borůvek. Les byl rozsáhlý, ale protože byl převážně smrkový, působil, podle slov Marie, smutněji. *„Maminka chovala husy, abychom měly do výbavy pěkné peří. V zimě k nám chodívaly odpoledne ženské z nejbližší vesnice a společně s maminkou draly peří. Tatínek jim k tomu vyprávěl všelijaké historky. Ženské se smály, jenže to se moc nesmělo, protože by se jinak rozfoukalo peří,“* popsala mi.

V září roku 1938 byla vyhlášena mobilizace. Československo se připravovalo na válku s Německem. Tatínek Kamil Rozsypal povolán nebyl, protože mu v té době bylo 40 let. Marie v té době navštěvovala pátý ročník obecné školy.

„Před Vánocemi v roce 1938 jsem jednou v noci pocítila bolestivé píchání v uchu. K ránu byla bolest ještě horší a asi jsem měla i zvýšenou teplotu. Zákrok lékaře byl nutný. Ten byl ale jen v Pacově, a tak mi maminka zabalila hlavu do šátku a tatínek mne vzal na záda a brodil se sněhem do Pacova. Byla to pro něj asi pěkná námaha, protože jsem tehdy vážila určitě nejméně 45 kilogramů. Starý pan doktor konstatoval, že mám zánět středního ucha. Propíchl mi bubínek, a když vytekl z ucha hnis, ucho vypláchl kyslíčnickem a nakonec přiložil vatou a šátek. Bolest povolila, vydali jsme se na zpáteční cestu. Šla jsem už pěšky,“ vzpomněla si Marie na historku v souvislosti s rokem 1938.

4. 1939–1946

Období války

„Byla to těžká léta – ta léta II. světové války. V březnu 1939, když nám Němci zabrali pohraničí a když se od Československa odtrhlo Slovensko, stal se z naší republiky okousaný Protektorát Čechy a Morava,“ vzpomínala Marie, *„jako by to bylo dnes, vidím, jak jsme ten den vyběhli před školu do rozbředlého sněhu a užasle sledovali německé vojáky, jak vytahují na zámeckou věž vlajku s hákovým křížem. Postupně přicházely horší a horší časy.“* Ve stejném roce začala navštěvovat Měšťanskou školu v Pacově. Povinné školní vzdělání bylo tehdy osm let.

Zleva sestra Helena, maminka, Marie a tatínek, hájovna v Novém Dvoře, květen 1940

Úřední řečí se stala němčina. Všechny doklady, listiny a školní vysvědčení se vedly dvojjazyčně. Nad obchody visely německo-české nápisy: Bäckerei - Pekařství, Fleischerei - Řeznictví, Friseur - Kadeřník, Lebensmittel - Potraviny aj. Zprávy a všechny rozhlasové programy se uváděly nejdříve německy a pak česky. Zprávy byly plné nabubřelého

vychloubání, jak se daří německým vojskům. I na počátku každého filmu byly všechny údaje o filmu a jeho tvůrcích uváděny nejdříve německy a následně česky.

Každému občanu byly přiděleny potravinové lístky na omezené množství potravin základního charakteru: chleba, mouka, cukr, tuky, maso, vejce, mléko apod. Kuřivo se dalo koupit jen na tabačky. Ošacení, látky i boty se daly koupit jen na poukázky. „*Látky se vyráběly bůhví z čeho – říkalo se, že i z kopřiv. Nedivila bych se tomu. Mačkaly se a pořádně kousaly,*“ řekla mi Marie. Postupem válečných let rostl hlad. Horší to bylo ve městech nežna venkově. „*My jsme na tom nebyli s jídlem tak zle, dokonce jsme pomáhali i některým známým z města. Každý chovatel zvířectva musel přihlásit počet držených slepic, podle jejich množství se odevzdávala vejce,*“ vyprávěla mi dál, „*k zabití prasete muselo být povolení, byla vymezena dávka masa a sádla, které se muselo odevzdat. Mnozí sedláci byli jak supi, obírali ubohé lidi z měst o peníze i šperky, a to často jen za kousek sádla, takovým sedlákům se říkalo keřasové.*“

Daleko horší než hlad však byly strach a nejistota. Téměř žádná rodina si nebyla jistá, že se v kteroukoli denní i noční dobu neobjeví u jejich dveří gestapo – obávaná německá státní policie. „*Přijížděla v černých limuzínách, v černých kožených kabátech a zelených kloboucích se šňůrou. Jejich činnost začala u nás asi v roce 1940 a postupem času jejich tlak na obyvatele narůstal. Ten, komu někoho sebrali, často to byla i celá rodina, se denně děsil zpráv v rozhlasu a vyvěšených plakátů, zda se mezi jmény popravených neobjeví jméno jeho blízkých. A ani naše rodina nebyla toho utrpení ušetřena. Jednoho dne se z lesa nevrátil tatínek,*“ vyprávěla mi Marie.

Jak píše Pacovský (2006): „*V roce 1939 byla celá Glaserova rodina zatčena a skončila v koncentračním táboře. Zámek opanovala samozvaná německá vrchnost, srnčí zvěř vystřelil sám protektor K. H. Frank. Hajný Rozsypal měl dvě dcerky, Helenu a Mařinku, které den co den chodily lesem do školy v Pacově. Za podkopání důvěry v politické vedení a výroky proti okupantům byl hajný Kamil Rozsypal v únoru 1942 zatčen gestapem a poslán do pracovního lágru. Uprostřed prosincových mrazů roku 1942 byla rodina vystěhována z hájovny. Díky dobrým lidem se uchýlila do neobydlených prostor zámku v Proseči (1).*“

„*Stěhovaly jsme se do zámku uprostřed prosince s kozami, slepicemi, senem a jezevčíkem. Kromě studené dlouhé chodby jsme v přízemí jednoho křídla obývaly jednu vysokou prostornou místnost, která se nedala pořádně vytopit. Tam jsme vařily, jedly a spaly, myly i se koupaly. Z Proseče jsem chodila dál do Měšťanky v Pacově, bylo to ještě o nějaký*

kilometr dál než z hájovny. Školu jsme naštěstí neměly každý den, protože byly prodloužené zimní prázdniny. Spousta učiva, zejména humanitní předměty, byla prošpikovaná německou ideologií a povinným cizím jazykem byla němčina,“ vzpomínala Marie.

Seznámila mě ještě s jednou vzpomínkou: „*Asi v roce 1942, když Němci bojovali na východě a pořádně mrzli v tuhých ruských zimách, vyšlo nařízení, že každá rodina musí věnovat nějaké teplé oblečení pro zimou strádající vojáky. Nevím, jak se ta akce jmenovala, jen si vzpomínám, že pak ukazovali ve filmovém týdeníku, jaký měla úspěch a jak se vojáci oblékají do dámských kožichů a kožešinových čepic. Museli jsme také přispět. Dali jsme klapky na uši.*“

Hájovna Borek u Košetíc

Tatínek Kamil byl poslán do pracovního tábora u Ploskovic. Naštěstí byl propuštěn ještě před koncem války. Po propuštění z vězení se hajný dostal do služby dr. Práška, který vlastnil na Košeticku lesy. Do hájovny u Dolu se už nikdy nevrátil (1). V roce 1943 pracoval tatínek chvíli jako manipulant na pile a v únoru téhož roku se rodina stěhovala do hájovny Borek u Košetíc.

Helena a Marie, rok 1943

Košetická hájovna byla nízké venkovské stavení u lesa a silnice, která vedla z Čechtic do Pelhřimova. Byla to nejmenší hájovna, kterou rodina obývala, malá byla zahrada i dvůr. Rodina se zabydlela po menších úpravách, kdy například z chléva vznikl pokojík pro obě dcery. V té době měla Marie před sebou druhé pololetí vyučování, začala navštěvovat Měšťanskou školu v Pelhřimově, která byla vzdálená přibližně 20 km. Z Košetic byl ráno vypravován drkotavý školní autobus pro asi dvacet osob. „*V té době už bylo velmi málo nafty, a tak některé autobusy i osobní auta jezdily na dřevěný plyn. Vzadu byl připevněný kotlík, pod nímž se topilo dřívím. Na jakém principu to fungovalo, nevím, ale pravda je, že každá jízda byla provázena hustým kouřem,*“ vzpomněla si.

Hájovna Borek u Košetic s tatínkem Kamilem

Po skončení Měšťanské školy v Pelhřimově, kdy Marie absolvovala ještě devátý ročník, kterému se říkalo JUK – jednoroční učební kurz, začala jezdit do Veřejné odborné školy pro ženská povolání, která byla také v Pelhřimově. Odborná škola vychovávala budoucí vedoucí krejčovských dílen, pracovnice restaurací a také učitelky ručních prací na obecných školách. Kromě jazyka českého, literatury a jazyka německého zde byly zařazeny i předměty odborné – nauka o potravinách, vaření, vychovatelství, zdravotvěda a péče o dítě, šití prádla, šití šatů, praní a žehlení, domácí hospodářství a ruční práce (pletení, háčkování, šití prádla a šatů). Když Marie dokončila první ročník, byly v roce 1944 Němci zavřeny všechny střední

školy. V Pelhřimově bylo zavřeno kromě odborné školy i gymnázium. „*To tehdy navštěvovali bratři Lipští, Zbyněk Vavřín a snad i Otomar Krejča. Několik nadšenců, mezi něž patřili zejména rodiče bratří Lipských, se staralo o to, aby neupadala kultura. Organizovaly se různé koncerty komorní hudby, hrálo se ochotnické divadlo,*“ zavzpomínala Marie.

Koncem srpna roku 1944 byla Marie poslána na zemědělské práce. Shodou okolností to bylo na velkostatek do Nového Dvora. Byla tam tehdy společně s dalšími děvčaty ve věku 15 až 17 let. Přes den těžce pracovaly, nakládaly vidlemi snopy z pole na vůz a pak zase jinam z vozu dolů. Některé rovnaly slámu a pomáhaly přemísťovat pytle s obilím a také vytrhávaly a na řádky k usušení kladly na poli len. Marie mi pověděla: „*Jednou přijela na zámek německá společnost včetně sestry K. H. Franka. Bylo to večer, takže jsme je jen zahlédly. Raději jsme se snažily co nejdříve se z jejich dohledu ztratit.*“

Na velkostatku strávila Marie šest týdnů. Když dostala vši a těžkou angínu, odjela domů. Lékař doporučil rodičům delší dobu léčení, a proto se Marie už zpátky nevrátila. Byla po předchozím svolení pracovního úřadu v Ledči nad Sázavou přeřazena na zemědělské práce k sedlákovi Jišovi do Košetic, kde pomáhala až do konce války. O tom, jak Marie se svou rodinou prožila konec války, napsala vyprávění.

Netrpělivě jsme čekali na konec války. Konečně přišel květen 1945. V té době byla naše rodina pohromadě, protože byly změněny pracovní podmínky a zavřena gymnázia a odborné školy. Maminka, tatínek, moje sestra a já. Bydleli jsme v hájovně Borek u Košetic. A to přímo u silnice, která vede z Benešova, Vlašimi, Čechtíc, Košetic do Pelhřimova.

Ke konci dubna toho roku a v prvních květnových dnech začalo na silnici vedle naší hájovny velké hemžení německých vojsk. Dnem i nocí jezdila kolem těžká vojenská auta naložená municí a nakradenými věcmi všeho druhu. Čím víc se blížil konec války, tím byli Němci nervóznější. Postupně se zbavovali všeho, co jim bránilo v rychlém ústupu. S nákladáky naloženými municí zajížděli do polí a tam auta zapalovali.

Celé dny a noci se do širého okolí rozléhaly detonace doprovázené světelnými efekty. Byly to dny a noci plné hrůzy. Němci se snažili co nejrychleji dostat přes Tábor k Američanům. Rusové jim naháněli panickou hrůzu.

Občas se nějaká skupina vojáků zastavila u hájovny a požadovala vodu. Měli jsme sice na dvoře studnu, ale vody v ní bylo většinou pramálo. Při nedostatku jsme museli vystačit

s dešťovou vodou. Pro pitnou vodu jsme chodili do lesní studánky vzdálené asi 200 m od hájovny.

A právě v ten čas, když ti vojáci tak naléhavě chtěli vodu, nebyla ve studni téměř žádná. Když nějakou chvíli zuřivě pumpovali a voda netekla, začali vyhrožovat, že do studny hodí bombu. Nakonec si to rozmysleli a odtáhli.

Dne 5. května 1945, když jsme všichni seděli u oběda, ozvalo se z našeho „parádního“ radiopřijímače po prvních tónech Smetanova Vyšehradu pouze české, udýchané hlášení. Několik strohých zpráv a pak naléhavé volání rozhlasu o pomoc. Zatajil se v nás dech. Cítili jsme se bezmocní, nevěděli, jak pomoci.

Než budu vyprávět, co bylo dál, zastavím se u toho našeho radiopřijímače. Ani v jedné z hájoven, v nichž jsme dosud pobývali, nebyl zaveden elektrický proud. Rádio fungovalo na anodu a akumulátor (který čas od času vozila maminka na kole někam k dobití) a na drátěnou anténu vyvedenou oknem na některý sousedící strom. Je pochopitelné, že z takového přístroje jsme poslouchali pouze to, co se po otočení knoflíkem ozvalo. Naštěstí to byla Praha. Někdy se ovšem stala záhadná věc – otočili jsme knoflíkem jako jindy a místo vysílání z Prahy se ozvaly známé tóny Páté Beethovenovy symfonie a zprávy z Londýna. Naštěstí na to nepřišlo gestapo, když po zatčení otce přišlo zobracet celý dům. Sice se zajímali o to, zda posloucháme cizinu, ale moje statečná maminka jim rozzlobeně odpověděla, ať si tedy zkusí na ten aparát něco chytit. Trnuly jsme se sestrou, aby to nezkusili. Nezkusili to a posléze odtáhli.

A teď se vrátím k 5. květnu. Po výzvě rozhlasu zůstal náš radioaparát už úplně hluchý. A tak jsme nevěděli nic o tom, co se v Praze děje. Byli jsme netrpěliví a nedočkavě jsme čekali, co bude dál.

Několik dnů ještě vojska zmateně jezdila tam a zpět, ale pak, 9. května záhy dopoledne, najednou ustal všecken ruch. Silnice byla prázdná. Kolem se rozhostilo neuvěřitelné ticho. Nevěděli jsme nic, jen jsme tušili, že konec války je tu.

Asi kolem třetí hodiny odpoledne jsme zaslechli od Košetic zvuk motocyklu. Zvědavě jsme vykoukli na silnici. Za chvíli se objevila motorka a na ní mladý opálený sovětský voják s beranicí na hlavě. Zastavil stroj, široce se na nás usmál a řekl mamince, která se dojetím rozplakala: „Не плач, мама, война уже канула. Все будет хорошо.“ (Neplač mámo, vojna skončila, všechno už bude dobré.)

Tatínkovi nasypal do klobouku hrubě nasekaný tabák, tzv. machorku, sedl na motorku, zamával a odjel směrem na Prahu. Asi za 10 minut se ozvala střelba z kulometu. Později jsme se dozvěděli, že tenhle veselý posel míru do Prahy nedojel. Za zátočinou u mlýna čekali ve starém lomu Němci, a přesto, že už byl konec války, toho optimistického hochy, který se už jistě moc těšil domů, zabili.

Po nějaké době přijížděli na tancích a obrněných vozech sovětští vojáci. Směřovali na Prahu. Pochopitelně, že jsme je vítali s radostí. Pak už na silnici ruch neustal řadu dní. V krátké době pochodovali kolem nás pod přísným dohledem sovětských vojáků zajatí Němci. Kam je vedli a jak skončili, nevím.

Po první, řeklo by se elitní, jednotce maršála Koněva se kolem nás valila armáda maršála Malinovského. Většina vojáků jela na vozech, někteří seděli na menších stepních konících. S tímhle vojskem už to tak radostné nebylo.

Sem tam některý ukradl slepici či husu. Jako by nevěděli, že už jsou ve svobodné zemi. Některé skupiny vojáků s nákladními auty se v našem okolí zdržovali až do listopadu. Nemohla jsem v té době pochopit, proč nespěchají do své vlasti. Pochopila jsem to až mnohem později.

Několikrát kolem nás projíždělo nákladní auto se dvěma vojáky, kteří měli na starosti zásobování vojsk. Občas se u nás zastavili, aby nás pozdravili. Jednou nás požádali o nocleh. Poprosili maminku, aby jim udělala večeři. Přinesli v rubašce asi 20 vajec a kus slaniny. Z toho všeho měla být smaženice. Žasli jsme nad tím množstvím, ale jak se ukázalo, byla to večeře pro nás všechny. Jídlo zapíjeli vodkou. Večer nám zazpívali tklivé ruské písně. Zvlášť jeden z nich měl krásný hlas jako zvon. Jak jsme z jeho vyprávění pochopili, zpíval před válkou v nějaké lidové ruské opeře. Ustlali si v kuchyni na podlaze a brzo ráno se srdečně rozloučili a odjeli. Pak už jsme je neviděli, a tak ani nevím, jaký byl jejich další osud.

Ještě na jednu příhodu si vzpomínám. Bylo to snad v červnu téhož roku. Donesla se k nám, nevím odkud, zpráva, že po silnici pojede prezident Beneš s paní Hanou. Vyhlíželi jsme a dočkali se. Bez jakéhokoli doprovodu přijížděla od Košetec tmavá limuzína řízená šoférem a v ní opravdu seděli Benešovi. Když nás viděli, dali řidiči pokyn, aby zpomalil a oba nám laskavě zamávali.

Po těch rušných květnových dnech konečně nastal klid a my jsme si konečně mohli vychutnávat mír.

V září roku 1945 navštěvovala Marie druhý ročník veřejné odborné školy pro ženská povolání. Po válce byly školy opět otevřeny. Místo německého jazyka se však učila ruský jazyk. Další předměty byly občanská a rodinná výchova, kreslení stříhů, vyšívání a ozdobné práce a další.

Školu Marie úspěšně dokončila v roce 1946. Závěrečná zkouška se skládala z ušití oděvu, haleny a sukně, z uvaření oběda. „Protože nebyl dostatek potravin, můj oběd se skládal z bramborových knedlíků se zelím a z piškotové rolády,“ prozradila.

CESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA.

Veřejná
Soukromá*) odborná škola pro ženská povolání
v Albáňské.

*) Právo veřejnosti uděleno vynesením ministerstva školství a národní osvěty ze dne 10. března 1945, č. 16.267.

Číslo kat. 16 Dvouletá ženská odborná škola. Školní rok 1945/46
Druhý ročník.

Školní zpráva.

Marie Rozsypalová

narozená dne (měsíce, roku) 15. ledna 1928, v Prax
v zemi české, národnosti české

státní příslušnosti československé, žákyně druhého ročníku dvouleté odborné školy, prokázala za první pololetí školního roku 1945/46 tento prospěch:

Chování: bezúhonné

Předměty povinné:	Prospěch:
Jazyk český	<u>vyborný</u>
Jazyk ruský	<u>vyborný</u>
Dějepis a zeměpis	<u>vyborný</u>
Občanská a politická výchova	<u>vyborný</u>
Vychovatelství	<u>vyborný</u>
Počty	<u>vyborný</u>
Zdravověda a péče o dítě	<u>vyborný</u>
Sítí šatů	<u>chvalitebný</u>
Kreslení stříhů	<u>chvalitebný</u>
Nauka o látkách	
Vyšívání a práce ozdobné	<u>vyborný</u>
Kreslení	<u>vyborný</u>
Vaření	<u>vyborný</u>
Tělesná výchova	<u>vyborný</u>
Hudební výchova	<u>vyborný</u>

1.

2-752. — 1945. Státní nakladatelství. Všechna práva vyhrazena. — 542-52

Vysvědčení z 1. pololetí 2. ročníku veřejné odborné školy pro ženská povolání

Sestra Helena odjela po skončení války se svou přítelkyní do pohraničního okresního města Nejdek u Karlových Varů. Obě byly zaměstnány v sociálních službách. V srpnu roku 1946 se za nimi jela Marie podívat a nakonec tam zůstala dva roky a to ovlivnilo její budoucí zaměstnání.

Hájovna Borek, maminka, Marie, tatínek, psi Lord a Lesan, rok 1946

Marie mi vyprávěla, co jí přinesl život na hájovně: „*Mnohaletý pobyt na samotě mě nezbytně poznamenal na celý život. Kladně i záporně. Kladně tím, že jsem už od malička nasávala přírodu každou buňkou svého těla. Ten pocit sounáležitosti s přírodou byl určitě velmi silný, protože ve mně zůstal dodneška. Díky tatínkovi jsem se naučila citlivě vnímat les, jeho zvuky a hlasy. Dodnes zachytím volání poštolky i uprostřed ruchu Václavského náměstí.*

Pobyt na samotě mne přivedl i k tomu, že jsem se naučila vymýšlet si, vynalézat a tvořit – zkrátka účelně naplnit něčím pěkným každou volnou chvíli. To mi také zůstalo na celý život. Při cestách do školy, zejména pacovské, jsem mnohokrát zažila vydatné deště, silné větry, bouřky, chumelenice, velké mrazy a závěje. Ale zažila jsem také svěží jara s ptačími koncerty, rozkvetlé stráně a louky i barevné podzimy. To všechno mě ještě víc spojovalo s přírodou, ale také vedlo k odolnosti, vytrvalosti a k překonávání překážek.

Žití na samotě mne ovšem poznamenalo i záporně. Například jsem byla dlouho nesmělá a v cizím prostředí zakřiknutá. Mívala jsem pocit, že si neumím sama nic zařídit. Vyplývalo to asi z toho, že to, co bylo třeba zařídit, zařídili naši nebo Helena. A také jsem nebyla dostatečně připravená na život v kolektivu. Ne, že bych se vyhýbala dětem či později společnosti (dokonce mi v ní bylo někdy dobře), ale nebyla jsem na to zvyklá. Raději jsem pobývala doma s maminkou.“

5. 1946–1951

Cesta do Ústí nad Labem

Marie přijela za svou sestrou Helou do Nejdku u Karlových Varů, sestra jí prozradila, že tamější okresní nemocnice shání administrativní sílu. A tak byla Marie zaměstnána v přijímací kanceláři. Sepisovala přijímací protokoly s nemocnými, kteří přicházeli do nemocnice, byli to čeští osadníci i několik německých obyvatel. *„V nemocnici pracoval ještě německý personál. Jeden primář, jeden sekundář a řádové sestry. Nemocniční budova stála na kopci uprostřed lesů při silnici z Nejdku do Karlových Varů,“* informovala mě Marie, *„po jednom roce vystřídali německé pracovníky čeští – lékaře i sestry.“*

Jedna z diplomovaných sester, která v nemocnici v Nejdku pracovala, přecházela v roce 1948 do Ústí nad Labem. Sdělila tehdy Marii, že je tam otevřená dvouletá ošetrovatelská škola a že i ona by se do ní mohla přihlásit. *„Protože už jsem v té době věděla, co je zdravotnictví a jak probíhá péče o nemocné, přešla jsem do Ústí nad Labem a do školy se přihlásila,“* sdělila mi Marie.

Vývoj ošetrovatelství po válce

Během II. světové války, ale především po jejím konci, se zvyšovala naléhavě potřeba kvalifikovaného ošetrovatelského personálu. Díky tomu se síť státních ošetrovatelských škol rychle rozšiřovala. V roce 1947 jich bylo dvacet šest (2). Úkolem bylo po odsunu německého obyvatelstva získat český personál. Ošetrovatelská škola v Ústí nad Labem vznikla jako jedna z prvních škol mimo Prahu, její činnost byla zahájena 27. září 1946. Byla zřízena jako dvouletá škola a absolventky se staly diplomovanými ošetrovatelkami (3).

V září roku 1946 byla otevřena Vyšší ošetrovatelská škola v Praze. Jejím úkolem bylo připravit sestry, které by mohly zastat vedoucí pozice. Splnilo se tím úsilí diplomovaných sester (4). Vzdělání bylo rozdělené do dvou větví. Jedna připravovala sestry jako učitelky na ošetrovatelských školách, druhá připravovala vrchní sestry pro řídicí práci a sestry pracující v terénu (4). V listopadu roku 1946 se uskutečnil jubilejní sjezd diplomovaných sester, který zhodnotil dosavadní přípravu ošetrovatelské profese a představil budoucí vize (4).

Jak píše Staňková (1996): *„Zásadní zlom v kontinuálním úspěšném poválečném rozvoji československého ošetrovatelství a především vzdělávání sester zaznamenal*

komunistický puč v únoru 1948. Představitelky Spolku diplomovaných sester ještě před únorem 1948, prakticky záhy po obnovení své činnosti, uvěřily slibům rudých odborů a Spolek se sloučil s Revolučním odborovým hnutím (2).“

Do převratu v únoru 1948 byly ošetřovatelské školy dvouleté. Podmínkou přijetí byla mimo jiné plnoletost. V dubnu stejného roku byl vydán a přijat zákon 95/1948 Sb., o jednotné škole. V jednotný systém se spojilo odborné a obecné vzdělávání. Ošetřovatelské školy se zařadily do systému jako vyšší školy sociálně zdravotní. Výuka byla dlouhá čtyři roky a přijímání byli žáci po ukončení povinné školní docházky. Odborné předměty tvořily společně s všeobecně vzdělávacími předměty učební plán. Studium se členilo na tyto obory – ošetřovatelka, dětská sestra, zdravotnická pracovnice, porodní asistentka, zdravotní laborant, zubní laborant. Po dvou letech stejného vyučování si žáci volili své zaměření. Dvouleté ošetřovatelské školy zůstaly do roku 1950 součástí těchto nově vzniklých škol (4).

Ošetřovatelská škola v Ústí nad Labem

V roce 1948 začala Marie studovat v Ústí nad Labem dvouletou ošetřovatelskou školu. *„Podmínkou přijetí bylo složení testu, přijímací pohovor a nejméně 18 let, když jsem všechny podmínky splnila, byla jsem do školy přijata. Ředitelem školy byl tehdejší ředitel nemocnice, MUDr. Rödling a jeho zástupkyní sestra představená,“* řekla mi Marie.

V prvním pololetí prvního ročníku se žákyně učily základní odborné předměty – anatomii, fyziologii, patologii, bakteriologii, hygienu a ošetřovatelskou techniku. Během dalšího studia přibývaly další předměty – chirurgie, interna, gynekologie a porodnictví, pediatrie, oční, kožní, ORL, neurologie, infekční. Zakončením každého předmětu byla zkouška. Odborné předměty učili žákyně nejčastěji primáři oddělení. Kládl se vysoký nárok na znalosti (5).

Když se žákyně začaly seznamovat s klinickými předměty, často kvůli tomu na sobě začaly pozorovat příznaky daného onemocnění. Postupně díky nabytým znalostem a s pokročením výuky se tyto představy vytratily a žákyně získaly zvýšenou citlivost k pozorování druhých lidí (5).

Rozsypalová Marie (2006) vzpomíná na toto období: *„V době, kdy jsme probíraly gynekologii a porodnictví, jsem pobývala po prodělaném paratyfu několik dní doma na hájovně. Maminka odjela do nemocnice v Pelhřimově na operaci lipomu a tatínek odešel brzy ráno do lesa. Zůstala jsem doma sama. A v té době začala jedna z našich koz rodit.*

Slyšela jsem, že nějak divně pomekává, tak jsem se šla za ní do chlívků podívat. A v tu chvíli jsem ztuhla – z kozy lezla dvě malá kopýtka zadních nožek. V tu chvíli mi prolétlo hlavou – to bude těžký porod! Nevychází napřed hlavička, ale konec pánevní. Netušila jsem, že u zvířat to probíhá jinak. (Nikdy jsem totiž u „koziho porodu“ nebyla.)

Roztřásla se mi kolena a nebyla jsem schopna nějaké akce. Ale než jsem se vzpamatovala, vypadlo kůzle do sena a za chvíli za ním druhé. To jsem si oddechla! Koza a kůzlata olízala a ta se snažila ze všech sil postavit se na gumové nožky. A tak jsem alespoň koze přinesla pití a kus tvrdého chleba. Nemohla jsem se dočkat návratu tatínka. Když jsem mu vzrušeně vyprávěla, co se v chlívků odehrálo, prohlásil jen: „No jó, to je dobrý.“ V poměru k mému předchozímu rozčilení to byla reakce neúměrně chudá (5).“

Konání zkoušek bylo závislé na pracovním vytížení lékařů. Dokonce se některé konaly ve večerních a nočních hodinách. U zkoušek byla přítomna představená školy anebo školní sestra, v našich časech obdoba třídní učitelky (5).

Ošetřovatelská technika byla vyučována teoreticky ve specializovaných učebnách. Na starost jí měly školní sestry, stejně tak i praktickou výuku. Učebna byla skromně vybavena. Bylo v ní jedno až dvě nemocniční lůžka, ložní prádlo a další základní pomůcky. Kromě nácviku stlaní lůžka probíhala ostatní výuka pouze teoreticky (5).

Žákyně se učily úpravu lůžka ještě uzavřeným způsobem, tento způsob byl převzat z USA. Místo povlečené příkrývky se používalo velké prostěradlo, na něj se dala silnější bílá příkrývka, označovaná jako piková. Každá z těchto vrstev se zvlášť upravovala. Brzy se tento způsob stlaní přestal vyučovat, protože se začaly používat povlečené deky (5).

Ostatní ošetřovatelské výkony se učily během praxe v nemocnici. Žákyně začaly chodit praktikovat do nemocnice ve druhém pololetí prvního ročníku. Ve druhém ročníku sloužily žákyně běžné služby, včetně těch nočních. Praktikovalo se především na interním a chirurgickém oddělení, dále i na dětském, gynekologickém, neurologickém očním aj. (5).

Během studia bylo povinné bydlet na internátu. Před začátkem studia dostaly žákyně písemný seznam věcí, které si s sebou musely na internát přinést. Byly to například toaletní potřeby, obuv na přezutí, župan, noční oděv, příbor (5).

Na pokojích bydlelo dohromady několik studentek, šest i více. I sociální zařízení byla společná. I přesto, že žákyně byly během studia již dospělé, musely dodržovat přísný režim internátu. Mít uklizené pokoje (školní personál chodil kontrolovat úklid pokojů), vracet

se včas z vycházek, vstávat ve stanovenou hodinu, společně stolovat, do 22.00 hodin zhasnout na pokoji. I když byl přísný řád pro žákyně náročný, přispěl k tomu, že se naučily podřizovat své zájmy druhým, vzájemně si pomáhat při problémech, společně se připravovat na zkoušky. Režim musely dodržovat svobodné i vdané studentky. Po dvou letech vzniklo mezi žákyněmi silné přátelství (5).

Do roku 1953 byl z období války ještě lístkový systém. Základní potraviny (maso, chleba, máslo a další) se nedaly koupit volně v obchodech, byly přidělovány v omezeném množství na potravinové lístky na jeden kalendářní měsíc. Žákyně lístky odevzdávaly v internátní kuchyni a ta podle nich nakupovala potraviny a vytvářela jídelní lístek (5).

Výuka byla po dvou letech zakončena komisionální diplomovou zkouškou. Skládala se z odborných předmětů a z teorie ošetrovatelské techniky. Po jejím dokončení byl absolventkám předán diplom. Absolventka tím „prokázala odbornou způsobilost k povolání ošetrovati nemocné“ a mohla začít užívat označení „diplomovaná ošetrovatelka nemocných“ (5).

Kromě diplomu dostala absolventka odznak, na kterém byl vyobrazen kahan a nápis „diplomovaná sestra ošetrovatelka“. Na zadní straně každého odznaku bylo vyraženo číslo, pod stejným číslem byla evidována absolventka v záznamu o složení zkoušky. Tím, že byly evidovány, nebylo možno jiným způsobem odznak získat. Každá sestra byla hrdá na to, že může odznak nosit připnutý pod límečkem (5).

Závěrečná zkouška se konala 26. 6. 1950. Marie tím dokončila dvouletou školu a stala se diplomovanou ošetrovatelkou nemocných. „*Během studia jsem se důkladně seznámila s prací sestry a oblíbila jsem si ji,*“ prozradila.

Po absolvování školy pracovala Marie jeden rok v nemocnici v Ústí nad Labem. Pracovala převážně na chirurgickém oddělení. „*Služby byly náročné, dvanáctihodinové, střídavě denní a noční. Volna bylo málo. Práci jsem měla ráda. Snažila jsem se pečovat o nemocné co nejlépe. Často to pacienti ocenili. Dokonce jeden starší pacient si po letech sehnal moji adresu a napsal mi děkovný dopis,*“ zavzpomínala.

VYŠŠÍ SOCIÁLNĚ ZDRAVOTNÍ ŠKOLA V Ústí nad Labem.
OŠETŘOVATELSKÁ ŠKOLA

DIPLOM

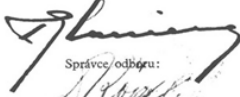
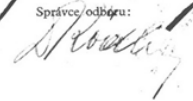
PRO OŠETŘOVÁNÍ NEMOCNÝCH.

Marie Kozsypalová,
narozená dne 15. ledna 1928 v Praze
v kraji pražském, národnosti české,
státní příslušnosti čsl., vykonala dne 27. června 1950
před zkušební komisí na shora jmenované ošetřovatelské škole s úspěchem DIPLOMOVOU
ZKOUŠKU, předepsanou nařízením ministerstva vnitra ze dne 25. června 1914, čís. 139
říš. zákona a výnosem ministerstva školství, věd a umění ze dne 12. května 1949,
č. 69.414/49-II/5 a prokázala tak odbornou způsobilost k povolání ošetřovatelky
nemocných. Jest oprávněna užívatí názvu

DIPLOMOVANÁ OŠETŘOVATELKA NEMOCNÝCH.

V Ústí nad Labem dne 20. června 1950.

Předseda zkušební komise:

Správce/odběru:

Ředitelka školy:

Představená:

 3-499-50a.

Složení diplomové zkoušky

6. 1951–1960

Vzdělávání v ošetrovatelství

Ošetrovatelské školy byly od roku 1948 sloučeny s rodinnými a sociálními školami a vznikl hybrid středních odborných škol. Studenti získávali všeobecné středoškolské vzdělání i kvalifikační přípravu. Školy se přejmenovaly na střední zdravotnické školy. Studium trvalo čtyři roky a začínalo u většiny oborů ve 14–15 letech. Polovinu studia tvořily všeobecně vzdělávací předměty, absolventi získávali maturitní zkoušku, díky které měli vstup na kteroukoliv vysokou školu (6).

Do zdravotnických škol byly přijímány žákyně poté, co ukončily základní školu. A musely úspěšně složit přijímací zkoušky. Byly to písemné zkoušky z českého jazyka a matematiky, součástí zkoušek byl ústní pohovor. Fyzický a psychický stav uchazeček o studium musel odpovídat požadavkům profese (5).

V roce 1951 vyšel zákon č. 103/1951 Sb., o jednotné léčebné preventivní péči. Tím se zvýšila potřeba kvalifikovaných zdravotnických pracovníků. Školy nestačily pokrývat poptávku pro potřeby terénu, zdravotnická zařízení přijímala nekvalifikované střední zdravotnické pracovníky. Mezi lety 1951–1960 pro ně byly organizovány dvouleté doškolovací kurzy v závodních školách práce. Kvůli nedostatku těchto pracovníků byla i délka studia snížena na tři roky. Ve výsledku toto zkrácení nepřineslo očekávané výsledky. Žáci byli přetíženi obsahem studia, který byl vměstnán do tří let, absolventky dosahovaly věku 17 let a nemohly jim být svěřené samostatné těžší úkoly (4).

V roce 1953 zdravotnické školy převzalo pod svou správu Ministerstvo zdravotnictví a zařadilo je do ústavů národního zdraví. Vládní nařízení č. 80/1955 Sb. prodloužilo studium na školách na čtyři roky. Také bylo zavedeno abiturientské studium pro absolventy SVVŠ (střední všeobecně vzdělávací škola). Současně bylo zavedeno studium při zaměstnání (večerní, dálkové, externí). V dalších 20 letech se měnil úřední název škol – sociálně zdravotní škola, vyšší zdravotnická škola, zdravotnická škola, střední zdravotnická škola (4).

Ze sestry učitelkou

Po jednom roce, kdy Marie pracovala v ústecké nemocnici, byla poslána na šestitýdenní kurz pro instruktorky, budoucí učitelky zdravotnických škol, do Prahy. Kurz Marie absolvovala od 9. 7. do 23. 8. 1951.

„Kurz se konal v budově Institutu pro další vzdělávání lékařů v Ruské ulici. Kromě politiky, psychologie a pedagogiky byla do kurzů zařazena výchova v domovech mládeže. Tu nám přibližoval zapálený člen svazu mládeže Jaroslav Dietl,“ vzpomněla si Marie.

Po skončení kurzu se Marie vrátila do Ústí nad Labem. Byla jí svěřena jedna třída posluchaček ošetrovatelské školy. *„Učila jsem je základům ošetrovatelství v učebně a hlavně v nemocnici,“* řekla mi, *„tak začala moje pedagogická praxe.“*

V roce 1952 byla Marie vyslána do Prahy do jednoleté vyšší ošetrovatelské školy, která připravovala absolventky na učitelské povolání na zdravotnických školách pro výuku ošetrovatelské techniky a vedení praktické výuky.

Marie mi vysvětlila: *„Vyšší ošetrovatelskou školu zřídilo Ministerstvo zdravotnictví v budově patřící do areálu Vinohradské nemocnice.“* Název VOŠ se v dalších letech proměnil na OŠI – Odborná škola pro vzdělávání instruktorek zdravotnických škol a posléze na SPS – Specializační pedagogický seminář pro vzdělávání učitelek ošetrovatelské techniky a praktického výcviku na zdravotnických školách.

Mezi vyučované předměty patřil český a ruský jazyk, dějepis, politická ekonomie, psychologie a pedagogika, biologie, anatomie, hygiena, ošetrovatelství, sociální a zdravotní politika.

Škola byla zakončena maturitní zkouškou. Skládala se ze zkoušky z jazyka českého a ruského, z pedagogiky, anatomie, fyziologie a biologie, z ošetrovatelské techniky. Marie při maturitní zkoušce excelovala.

Kromě všeobecně vzdělávacích předmětů se posluchačky učily připravovat vyučovací hodiny ošetrovatelské techniky. *„Protože ukázky hodin jsme přednášely před spolužačkami svého ročníku, byla tady v roce 1953 založena cvičná zdravotnická škola, tehdy byla tříletá,“* vysvětlila mi Marie.

Po založení cvičné školy byly do prvního ročníku přijaty nově se hlásící žákyně, druhý ročník převzala Marie ze zrušené školy z jiného města a třetí ročník byl přijat ze Zdravotnické školy z Alšova nábřeží. *„Druhý ročník nově založené školy jsem vedla já. Kromě praktických cvičení v učebně školy jsem vedla praktická cvičení ve Vinohradské nemocnici. Stala jsem se třídní učitelkou tohoto ročníku, který končil své studium v roce 1955.“*

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA
Vyšší ošetrovatelská škola v Praze.

Císlo: 15/B

VYSVĚDČENÍ O ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE

Jméno a příjmení: Marie Rozsypalová

Den, měsíc a rok narození: 15. ledna 1928

Rodiště: Praha, kraj: Pražský

Dosavadní studium: vyšší sociálně zdravotní škola, ošetrovatelská škola, v Ústí nad Labem; diplom 30. června 1950.

Praxe: 2 roky, 1 měsíc a 15 dní ve zdravotnických zařízeních a jako instruktorka vyšší zdravotní školy.

Podrobila se závěrečné zkoušce podle oběžníku ministerstva školství, věd a umění ze dne 16. ledna 1952, č. 10 105/52-III/1.

Závěrečnou zkoušku konala

z jazyka českého	s prospěchem	<u>v ý b o r n ý m</u>
z jazyka ruského	„	<u>v ý b o r n ý m</u>
z <u>pedagogiky</u>	„	<u>v ý b o r n ý m</u>
z <u>anatomie, fyziologie, biologie.</u>	„	<u>v ý b o r n ý m</u>
z <u>ošetrovatelské techniky</u>	„	<u>v ý b o r n ý m</u>
z -----	„	-----

Celkový výsledek závěrečné zkoušky

prospěla s vyznamenáním.

v Praze dne 19. června 1953.

M. Pulová předseda
Marie Rozsypalová třídni
J. Šumilová ředitel

Státní pedagog. nakladatelství. Všechna práva vyhrazena. 30863-3 53

500-42

Maturitní zkouška

Posluchačky VOŠ a žákyně zdravotnické školy povinně bydlely v domovech mládeže. „Na škole vznikl malý učitelský sbor v roce 1953, školu vedla ředitelka, dále zde byli třídní učitelky jednotlivých oborů, profesori jazyka českého, ruského a externí učitelé, lékaři z Vinohradské nemocnice,“ vzpomínala Marie.

Další třídu, již čtyřletou, dovedla k maturitě v roce 1959. „Posluchačky tohoto ročníku byly dobře připraveny na práci a konaly ji rády, jak jsem se od nich dozvěděla při pozdějších setkáních,“ řekla mi.

Po otevření zdravotnické školy stále existovala a fungovala VOŠ. Ve školním roce 1959/60 byla Marie třídní učitelkou posledního ročníku této školy.

Se třídou na chmelové brigádě, Hořesedly, rok 1954

Od roku 1955 do roku 1959 studovala na zdravotnické škole i Jana Voříšková, která sepsala k této práci vzpomínky na své studium.

Vzpomínky Jany Voříškové

Od roku 1955 do roku 1959 jsem studovala na Střední zdravotnické škole v Praze 10, Ruská ulice. Původně jsem chtěla studovat pedagogickou školu, ale kvůli tehdejšímu režimu mi to nakonec nevyšlo. Ale nikdy jsem toho v budoucnu nelitovala. Práce zdravotní sestry je zajímavá a má široké uplatnění. Může pracovat na různých odborných odděleních. Pro svůj kladný vztah k dětem jsem volila dětské oddělení.

Čtyřletá škola končila maturitní zkouškou. Výuka byla důkladná. Kromě všeobecně vzdělávacích předmětů jsme měly hlavně odborné předměty. V prvním ročníku to byla somatologie, biologie, v dalších ročnících patologie, pak interna, chirurgie, gynekologie, pediatrie, choroby ušní, nosní, krční, oční, kožní, psychiatrie.

Nejvíce hodin bylo věnováno ošetrovatelské technice. Při ní jsme se učily na modelech v demonstrační učebně ve škole všechny výkony, které bude budoucí zdravotní sestra vykonávat u pacientů.

Ošetrovatelskou techniku vyučovala od prvního ročníku do maturity PhDr. Marie Rozsypalová, která byla i naší třídní učitelkou. Teoretickou výuku doplňovala praktická cvičení na odborných odděleních nemocnice. Práci jsme konaly pod dohledem zkušených sester. Na interním a chirurgickém oddělení byly zřízeny školní stanice, kde vedly praxi školní sestry.

Pamatuji si na svou první praxi na interním oddělení. Zkušená sestra, která tam naši praxi vedla, mi řekla, že budu píchat pod jejím dozorem intramuskulární injekci. Výkon jsem měla nacvičený na modelu v demonstrační učebně, ale provést ho na živém člověku jsem se bála. Ale povedlo se mi to, a tak jsem získala pocit sebedůvěry a dalších odborných výkonů jsem se už neobávala.

Po skončení školy se náš ročník dívek rozptýlil po různých odděleních a nemocnicích. Poprvé jsme se sešly až po deseti letech od maturitní zkoušky. Pak jsme se začaly scházet častěji. V posledních 15 letech se scházíme každý rok. Bylo nás v ročníku 30. Většina z nás zůstala pracovat ve zdravotnictví, i když v průběhu let se měnila oddělení, přecházelo se na ambulance. Nicméně i tak zůstala většina věrná zdravotnictví až do důchodu.

Škola nám dala to, co jsme v tu dobu k budoucí práci potřebovaly. Dala nám odborné vzdělání, čehož jsme využily. A vůbec nebyl problém, abychom se doškolily na cokoli nového. Když přišla nějaká nová vyšetřovací metoda, stejně se to musely všechny sestry naučit. Nebyl problém dodělat si jakýkoliv druh specializace. Byla široká nabídka kurzů. Kdo chtěl, mohl si vzdělání doplnit. Ale základ zdravotnictví, co se povolání sestry a jednání s pacientem týče, to všechno nám střední zdravotnická škola dala. Škola nás připravila dobře.

Tablo absolventek 1955–1959

Setkání s ročníkem, Marie s květinou

Pozdější setkání absolventek, Marie s květinami v rukou

7. 1960–1971

Mezník v ošetrovatelství

Ukázalo se, že sestřám nestačí základní profesní příprava. Nebylo možné ji zcela změnit. Okolnosti si vynutily v roce 1960 vznik Institutů pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně a v Bratislavě. Institute se svou prací zaměřily na specializační studium sester. Na svou dobu byly velice pokrokové (6).

V roce 1960 bylo z iniciativy prof. Vladimíra Pacovského, za podpory doc. Čápa z Filozofické fakulty UK, otevřeno první vysokoškolské studium pro sestry. Dlouho se uvažovalo o vhodné formě studia a nakonec se rozhodlo, že nejlepší bude jej organizovat na katedře psychologie jako dvouoborové učitelské studium „psychologie – péče o nemocné“ (v roce 1971 se změnil na obor pedagogika – péče o nemocné). Profesori z filozofické fakulty přednášeli psychologii, péči o nemocné lékaři z lékařských fakult (7).

Studium mělo výhradně dálkovou formu. Bylo velice náročné a sestry, které se k tomuto studiu přihlásily, nemohly ve svém zaměstnání počítat s žádnými úlevami (7).

V roce 1980 byla otevřena i denní forma studia. Absolventky studia měly možnost získat po složení rigorózních zkoušek akademický titul PhDr. (6).

Zdravotnická škola Na Košince

V roce 1960 byla Marie jmenována ředitelkou Zdravotnické školy v Praze 8. Škola byla umístěna v bývalé Grafově vile. Přezdívalo se jí Košinka. *„Byla to malá škola jen se čtyřmi ročníky. Učebny byly zřízeny ze společenských místností, dokonce byla jedna ze tříd ze zrcadlového sálu. Z prostoru místnosti určeného dříve pro kapli byla vybudována učebna ošetrovatelské techniky. Další místnosti sloužily jako pokoje domova mládeže,“* vyprávěla Marie.

Teoretické předměty vyučovali učitelé malého interního sboru a někteří z učitelů si na této škole doplňovali úvazek z jiných pražských zdravotních škol. Odborné předměty vyučovali lékaři z Nemocnice Na Bulovce. Většinou šlo o primáře různých oddělení. Marie zavzpomínala: *„Chirurgii vyučoval dokonce tehdejší ředitel nemocnice, doc. MUDr. Václav Pánek, CSc.“*

Ošetrovatelskou techniku a vedení odborné praxe v Nemocnici na Bulovce vyučovaly odborné učitelky. Marie vyučovala ošetrovatelskou techniku a později i psychologii.

V roce 1961 začala Marie studovat náročné dálkové studium na filozofické fakultě. Studium úspěšně dokončila v roce 1965, obhájila svou práci s názvem „Některé otázky aktivity, iniciativy a samostatnosti žákyň při vyučování na středních zdravotnických školách“.

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA
 FILOSOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE .

Číslo 153/65-DS
 Příloha k diplomu č. B 0867

VYSVĚDČENÍ

o státní závěrečné zkoušce
 (bez diplomu neplatné)

Rozsypalová Marie

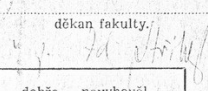
narozena dne 15. ledna 1928 v Praze
 absolvovala ve studijním roce 1964./65. čtyřleté studium oboru
 psychologie a péče o nemocné
 specializace studijní směr: učitelství pro školy II. cyklu
 Obhájila diplomní práci " Některé otázky aktivity, iniciativy a samostatnosti
 žákyň při vyučování na středních zdravotnických školách"

dne 14. října 1965. s výsledkem v ý b o r n ý m
 a vykonal(a)
 státní závěrečnou zkoušku z předmětů stanovených učebním plánem
 s p r o s p ě c h e m :

psychologie	dne 29.10.65	v ý b o r n ý m
péče o nemocné	dne 15.10.65	v ý b o r n ý m
	dne	
	dne	
	dne	
	dne	

V Praze dne 21. listopadu 1965 .

Celkový výsledek státní závěrečné zkoušky ..... v ý z n a m e n á n í m .

děkan fakulty,

Stupnice známek:	výborně — velmi dobře — dobře — nevyhověl
------------------	---

SEVT - 49 362 1 (SŠ 927b) - universita Svoboda 4 - 48032/1 - 1094

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA

B Čís. 0867

DIPLOM

Marie Rozsypalová

narozen(á) dne *15. ledna* 19*28* v *Brně* studoval(a) v letech *1961/62* – *1964/65*
a zakončil(a) státní závěrečnou zkoušku na fakultě *filozofické*
vysoké školy *University Karlovy v Praze*
studium oboru (specializace) *psychologie a péče o nemocné*
studijní směr: *učitelství na školy II. cyklu*
s celkovým studijním prospěchem

S VYZNAMENÁNÍM

Rozhodnutím státní zkušební komise ze dne *10. listopadu* 19*65* nabývá vysokoškolskou kvalifikaci
promovaná nadučitelka
učitelka psychologie a péče o nemocné na středních
společnostnických školách.

Fr. Št. Stránský děkan
Jaroslav Rozsypal rektor

M. M. Svoboda
předseda státní zkušební komise

V *Brně* dne *15. listopadu* 19*65*

Skládání slibu při ukončení dálkového studia Filozofické fakulty UK, rok 1965

V době, kdy Marie působila na Zdravotnické škole v Praze 8, vzniklo domnění, že nemocnice jsou dostatečně zásobeny zdravotními sestrami z jiných pražských škol a tato nejmenší škola má být zrušena. Nakonec se tak nestalo a škola fungovala ještě několik let.

Při vzpomínání na své působení mi Marie vyprávěla jednu příhodu, kterou si z Košíanky zapamatovala.

„Ve škole na Praze 8 v roce 1964 se stala i jedna detektivní příhoda. V noci měla v domově mládeže službu paní vychovatelka. Já jsem v té době bydlela na internátu v Ruské ulici. Ráno jsem přišla do školy. Bylo tam velké pozdvižení. Paní vychovatelka a dívky mi začaly vyprávět, co se v noci přihodilo.

Dívky měly pokoj nad vchodem do budovy. Byl tam balkón. Na pokoji jich bydlelo společně osm. V noci, když spaly, je probudil šramot a ony s hrůzou zjistily, že jim do pokoje leze zloděj. Ohromně se lekly a začaly křičet. Zloděj se jich rovněž lekl a utekl dveřmi na chodbu. Žákyně běžely za paní vychovatelkou, ale ta jim nevěřila. Vzaly ji s sebou do pokoje a ukázaly jí blátivou stopu na okně.

Vychovatelka šla zavolat příslušníka SNB (Sboru národní bezpečnosti). Děvčata se nedala odbýt a stála si za tím, že se musí prohledat celá budova. Vyzbrojily se lopatkami a smetáčky. Za účasti paní vychovatelky a příslušníka SNB prohlížely jednu místnost za druhou. Celá skupina se dostala dolů do přízemí. Příslušník to chtěl vzdát, protože nikoho společně nenašli. Dívky ho přemluvily, že se půjdou podívat ještě do sklepa. Všichni společně sestoupili do sklepa. Ve sklepě byl sklad uhlí, kotelna a několik chodbiček. V jedné z chodeb byly dveře od výtahu. Výtah nikdy nefungoval, byly to pouze dveře. Dívky došly ke dveřím výtahu, otevřely je a zloděj uvnitř seděl celý skrčený. Nebojácná dívka, která se jmenovala Božena Čechurová, řekla příslušníkovi SNB, že teď už si ho může odvézt.“

V roce 1967 byla Marie jmenována zástupkyní ředitelky na největší pražské Zdravotnické škole na Alšově nábřeží v Praze 1. „Budova školy leží na pravém břehu Vltavy s krásným výhledem na Pražský hrad. V prvním poschodí budovy byla ředitelna a kancelář zástupců,“ vzpomínala Marie, „v roce 1967 měla škola čtyřleté denní studium těchto oborů: lékárenský laborant, zdravotní laborant, zubní laborant a abiturientské studium dvou oborů: rehabilitační pracovník a radiologický pracovník.“

Kromě denního studia existovalo na škole večerní studium a dálkové studium ve všech oborech. Výuku zajišťoval veliký sbor interních učitelů a asi 170 externích učitelů – lékařů a odborných pracovníků. Marie na škole vyučovala psychologii a v rehabilitačním oboru i několik hodin ošetrovatelské techniky. Kromě výuky působila Marie půl roku jako ředitelka školy.

8. 1971–1986

Střední zdravotnická škola v Praze 10

V roce 1971 se Marie vrátila zpět do Zdravotnické školy v Ruské ulici. Nejprve pracovala ve funkci zástupkyně ředitelky. A po odchodu Marie Musilové do důchodu, v roce 1975, byla jmenována ředitelkou školy.

Mezitím v roce 1975 dokončila Marie studium na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, po složení rigorózní zkoušky získala titul PhDr. a obhájila práci „Některé faktory ovlivňující emocionální vztah žáků středních zdravotnických škol k povolání zdravotní sestry“.

Funkci ředitelky vykonávala Marie 18 let. „Práce ředitelky je zodpovědná. Sestává se z různých úseků. Kromě organizování činností a stálého styku s nadřízenými orgány a s rodiči žáků doplňuje učitelský sbor. Spolupracuje s vedením nemocnic, které umožňují žákyním praxi na různých odborných odděleních. Podílí se také na výběru externích učitelů, sleduje práci svých učitelů při hospitacích a radí mladým učitelům při začátcích jejich

činnosti a kontroluje hospodářský úsek,“ vysvětlila mi Marie. „Účastní se pravidelných porad ostatních ředitelů SZŠ, které svolával odborný inspektor. Kromě toho vyučuje několik hodin svého předmětu.“

Kromě toho Marie jako ředitelka určovala třídnictví, stanovovala členy maturitních komisí a plnila funkci předsedkyně maturitní komise. Na jiných zdravotnických školách stejného oboru, anebo na školách jiného oboru jinde v republice (zubní laborant, lékárenský laborant, rehabilitační pracovník apod.), určovalo tyto úkony Ministerstvo zdravotnictví.

Před začátkem nového školního roku svolávali pracovníci školních oddělení Ministerstva zdravotnictví pravidelné sjezdy ředitelů zdravotnických škol v republice. Konaly se v různých městech podle sídel školy. *„Bylo to pokaždé jinde. Na nich jsme si jako ředitelé vyměňovali poznatky o práci na svých školách a získávali zprávy o chystaných změnách ve zdravotnickém školství,“* zavzpomínala.

Také mi Marie vyprávěla: *„Když jsem byla ředitelkou zdravotnické školy a přijížděla jsem domů celá ztrápená starostmi, dávala mi maminka za příklad pana ředitele Zvonička z Měšťanské školy v Dobříši. Pan ředitel Zvoniček prý chodil pravidelně o desáté hodině dopoledne domů na svačinku a v poledne na oběd. Po něm si dal „šlofička“ a v té době si nepřál být nikým rušen. Maminka byla přesvědčena, že bych si to mohla také tak zařídit, jen kdybych chtěla.“*

V pozici ředitelky musela Marie řešit i přestupky svých žákyň. Tresty měly několik stupňů – napomenutí, důtka třídního učitele a důtka ředitele. *„Ředitelské důtky jsem před třídou nerada udělovala,“* prozradila Marie.

Jednou jsem se rozhodla, že dvěma žákyňím, které zlobily, dám ředitelskou důtku u sebe v ředitelně. Pozvala jsem je dovnitř a ony stály před stolem. Chvilku mě poslouchaly, ale pak se začaly vzájemně strkat, smát se a ukazovaly na něco na stole. Řekla jsem si, že to nemá cenu, poslala jsem žákyň pryč a řekla jim, ať už víckrát nedělají ten samý prohřešek. Přesně si již nevzpomínám, čím se provinily. Podívala jsem se na stůl. Měla jsem tam postavený kalendář. Otočila jsem ho a byl tam obrázek, pod kterým bylo napsáno: „Emila, Emila, starou kozu dojila.“ A došlo mi to. Jedna z dívek se totiž jmenovala Emila.

Tohle byla taková veselejší důtka. Ale jinak to byly opravdu samé nepříjemnosti. Třeba jedna z žákyň kradla prádlo přímo z nemocnice. Ostatní žákyň to na ni žalovaly. Pozvala jsem si do školy rodiče. Rodiče byli vědeckými pracovníky a vytýkali škole, že dceru špatně

vychovává. Protože to byl opravdu veliký přestupek, záchyně musela školu opustit, řešilo se to s nadřízenými orgány.

Marie jako ředitelka SZŠ na Praze 10, květen 1986

Během své profesní kariéry spolupracovala Marie také s Československým červeným křížem. A přednášela v průběhu let na různých konferencích. Roku 1966 přednášela o mravní výchově žáků středních škol, v roce 1973 se zúčastnila pedagogického čtení na ideologické konferenci na téma „Některé faktory ovlivňující chování žáků a úloha učitele“, v roce 1967 měla referát na sjezdu České společnosti sester a v roce 1980 referát na semináři vedoucích pracovníků zdravotnického školství v ČSSR a NDR v Mostě, její referát byl přeložen do němčiny.

V roce 1986 odešla Marie do důchodu. Za svou práci byla během let oceněna různými diplomy a vyznamenáními. Poslední obdržela v roce 2008 od 3. lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY
a
PŘEDSEDKYNĚ ČESKÉHO VÝBORU ODBOROVÉHO SVAZU
PRACOVNÍKŮ ZDRAVOTNICTVÍ

u d ě l u j í

s. **MARII ROZSYPALOVĚ**

ZÁSTUPKYNĚ ŘEDITELKY STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÉ ŠKOLY V PRAZE

ČESTNĚ UZNÁNÍ

k 25. výročí vybudování středních zdravotnických škol
za dlouholeté a úspěšné působení na středních
zdravotnických školách.

Září 1974

předsedkyně českého výboru Odborového
svazu pracovníků zdravotnictví

ministr zdravotnictví
České socialistické republiky

ČÍSLO MATRIKY: 6087

MINISTR ŠKOLSTVÍ ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY
UDĚLUJE

PhDr. MARII ROZSYPALOVĚ

ZA PŘÍKLADNÉ PLNĚNÍ ÚKOLŮ V SOCIALISTICKÉ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ PRÁCI
A ZA OBĚTAVOU VEŘEJNOU ČINNOST

ČESTNÝ TITUL

VZORNÝ UČITEL

V PRAZE DNE 28. BŘEZNA 1979

MINISTR ŠKOLSTVÍ

VLÁDA ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

UDĚLUJE

Ph Dr. Marii Rozsypalové

ZA DLOUHOLETOU ÚSPĚŠNOU A OBĚTAVOU PRÁCI VE ZDRAVOTNICTVÍ

ČESTNÝ TITUL

**ZASLOUŽILÝ ZDRAVOTNICKÝ
PRACOVNÍK**

V PRAZE DNE *17. prosince 1982*

J. Štrobou

MINISTR ZDRAVOTNICTVÍ
ČESKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

PREZIDENT ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

PROPŮJČUJE

PHDR. **MARII ROZSYPALOVÉ**

ZA VÝRAZNOU PEDAGOGICKOU PRÁCI, POLITICKOU A VEŘEJNOU ČINNOST

VYZNAMENÁNÍ ZA VYNIKAJÍCÍ PRÁCI

V PRAZE DNE 11. ČERVNA 1984

☞

MINISTR

Václav Havel

Ceskoslovenský červený kříž
nositel Řádu republiky a Řádu práce

obvodní úřad Praha 10

uděluje

Diplom

soudruziči PhDr. Rozsypalové, ředitelce SČK

za příkladnou spolupráci

dne 13. června 1985

předseda

DĚKAN
3. LÉKAŘSKÉ FAKULTY
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

uděluje

PhDr. Marii Rozsypalové

PAMĚTNÍ MEDAILI

za dlouholetou spolupráci při rozvoji oboru ošetrovatelství
na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy

V Praze dne 23. května 2008

Doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.
děkan 3. lékařské fakulty

9. Psaní učebnic

Pokud máme hledat nějakou stopu, kterou Marie zanechala českému ošetřovatelství, pak jsou to bezpochyby její učebnice ošetřovatelství, podle kterých se vzdělávaly a učily celé generace sester.

Při vyprávění o psaní učebnic mi Marie řekla, že na Vyšší ošetřovatelské škole v Ústí nad Labem byl pro ni nezapomenutelný pan profesor Klabouch. „*Jeho hodiny jazyka českého mi daly základ k psaní různých článků a k psaní učebnic,*“ prozradila.

V roce 1959 vyzvali Marii pracovníci školského odboru Ministerstva zdravotnictví k napsání učebnice ošetřovatelství. „*Při přípravě učebnice jsem vycházela z první poválečné učebnice ošetřovatelství, kterou sepsaly a vydaly diplomované sestry. Byla to A. Böhmová Špindlová a O. Matyášová v roce 1916. Ta vyšla v lékařském knihkupectví a nakladatelství v Praze,*“ vysvětlila mi Marie, „*v úvodu učebnice autorky napsaly, že ošetřovatelství vyžaduje člověka vyrovnaného, u něhož se cit, rozum a vůle doplňuje. Svému povolání se má ošetřovatelka věnovat s láskou a mít o něj skutečný zájem.*“

První učebnice „Ošetřování nemocných“ vyšla v roce 1961 v nakladatelství Avicenum v Praze. V dalších letech vycházela další vydání učebnice. Změnil se i název učebnic na „Péče o nemocné“. Všechna další vydání až do roku 1978 vydávalo zdravotnické nakladatelství Avicenum v Praze. Současně učebnice vycházely ve slovenském nakladatelství Osveta v Martině. Podstatná část textů byla stejná, doplněná o novější poznatky v práci sester a poněkud se měnil i autorský kolektiv.

Při každém dalším vydání se Marie snažila o to, aby byl text dostatečně názorný. K tomu měly pomoci i ukázkové kresby. „*Psát učebnice v dobách, kdy nebyly počítače, bylo značně nesnadné. Text se psal na psacím stroji s několika průklepy. Nákrasy obrázků, které jsem předkreslila, jsem předávala kreslířce. U některých bylo třeba předvést kreslířce i názornou ukázkou,*“ vyprávěla mi.

Za jednu z dobře připravených učebnic považuje Marie učebnici „Ošetřovatelství – cvičení“. Vyšla v roce 1987 s přehlednou metodikou a barevnými obrázky. Zásahu na tom mělo nakladatelství Avicenum.

Postupem času se měnil způsob zpracování textů, sloužila k tomu počítačová technika, měnily se spoluautorky i vydavatelství. „*Jedny z posledních učebnic, na nichž jsem se velkou*

měrou podílela, byly učebnice Ošetřovatelství I a Ošetřovatelství II. Ty již vydávalo nakladatelství Informatorium,“ řekla mi Marie.

„Že učebnice o ošetřování nemocných dobře plnily své poslání, mne přesvědčovaly bývalé absolventky zdravotnických škol z celé republiky, které se kdysi podle nich učily,“ zavzpomínala Marie a dodala, *„přípravě a vydávání učebnic o ošetřovatelství se ujal nový autorský kolektiv. Již několik let uvádějí v učebnicích nové způsoby práce a seznamují žáky zdravotnických škol s řadou nových pomůcek a s jejich zacházením. Těší mne, že to dělají dobře a že přispívají k dobré přípravě žáků ke zdravotnickému povolání.“*

Kromě dlouholeté práce na učebnicích ošetřovatelství připravovala Marie různá skripta. Například „Metodické příklady při vyučování psychologie“ nebo „Ukázky z literárních děl k doplnění výuky psychologie“.

S několika významnými autory se podílela na přípravě a vydání učebnic psychologie. K těmto autorům patřil prof. PhDr. Jan Čáp, CSc., PhDr. Věra Čechová, PhDr. Alena Mellanová, CSc. Některé učebnice vydalo Státní pedagogické nakladatelství v Praze a Štátné pedagogické nakladatelství v Bratislavě a učebnice s názvem „Psychologie I.“ vyšla dokonce i v Maďarsku. Postupem času se také obnovovala vydání těchto učebnic. Skripta z oboru pedagogiky a psychologie vydal Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně.

V roce 1981 napsala Marie s PhDr. Evou Haladovou příručku pro střední zdravotnické pracovníky „O sestřích pro sestry“.

„V roce 2006 jsme spolu s PhDr. Hanou Svobodovou, Ph.D. a s PhDr. Marií Zvoníčkovou připravily a v nakladatelství Grada vydaly příspěvek k historii ošetřovatelství Sestry vzpomínají,“ sdělila Marie.

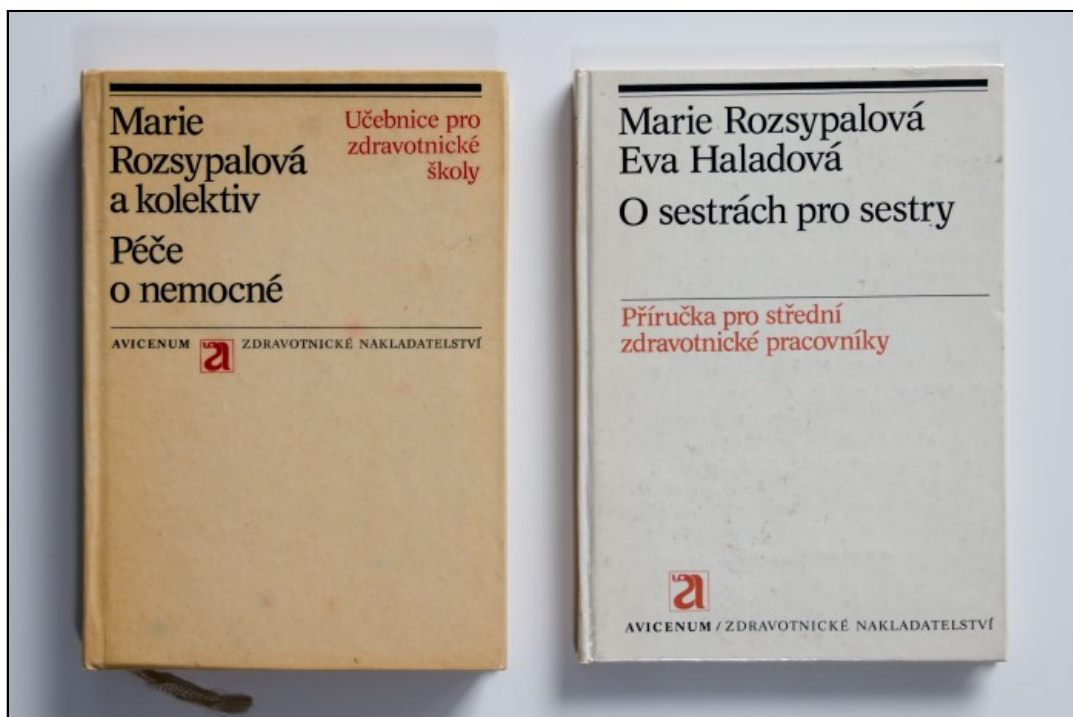
Kromě autorství a spoluautorství učebnic přispívala Marie svými články do odborných časopisů. Byla to například Zdravotnická pracovnice a Odborná škola. Do magazínů Diagnóza a Dimenze psala Marie krátké sloupky s návodem na cvičení, které se jmenovaly: Udělejte něco pro sebe.

V úvodu knihy „Ošetřování nemocných“ z roku 1964, která je na fotografii vlevo, napsala Rozsypalová Marie (1964): *„Naše učebnice, která je určena především žákyním středních zdravotnických škol, a to pro I. a II. ročník, popisuje základní způsoby ošetřování nemocných. První vydání učebnice z roku 1961 bylo nutno rozšířit o některé nové poznatky a doplnit učebnici novými kapitolami podle platných učebních osnov vydaných Ministerstvem zdravotnictví pro předmět ošetřovatelská technika. Učebnice se zabývá pouze základními výkony, které se provádějí na kterémkoli oddělení nemocnice. Ty jsou pro další práci sestry skutečně jen základem, a proto je musí bezpodmínečně ovládat. S prací sestry v ambulantních zařízeních ústavu národního zdraví a se speciálními ošetřovatelskými výkony se žákyně seznámí až ve vyšších ročnících střední zdravotnické školy a při vlastní praxi konané na těchto odděleních (8).“*

Učebnice „Ošetřovatelství – cvičení“ z roku 1987 detailně rozebírá a popisuje jednotlivé základní ošetřovatelské činnosti, které sestra u pacienta vykonává. V úvodních pokynech autorky píšou (1978): *„Než se začnete učit jak pracovat, aby byl nemocný vždy odborně ošetřen, přečtěte si opakovaně několik úvodních pokynů. 1. Všechno, co se budete v předmětu ošetřovatelství učit, je určeno pro člověka. Mějte to při ošetřování nemocných stále na paměti! 2. Každý probraný výkon si nacvičte tak, abyste jej vykonávaly rychle, zručně a naprosto přesně. Jedině tak ušetříte nemocné nepříjemností a samy získáte pocit uspokojení z dobře vykonané práce. 3. Pracujte čistě a upraveně. Z každé vaší práce musí být patrné, že studujete na SZŠ. 4. Po ukončení kteréhokoli výkonu se postarejte nejdříve o nemocného.“*

5. Ke každému výkonu si připravte všechny potřebné pomůcky na pojízdný vozík nebo na podnos. Ušetříte si čas a námahu a nemocný nebude zbytečně zneklidňován prodlužujícím se výkonem. 6. Před každou prací u nemocného a po jejím skončení si pečlivě umyjte ruce. Zabráníte přenosu infekce z jednoho nemocného na druhého a uchráníte před infekcí i samy sebe. 7. Po skončeném výkonu pomůcky důkladně umyjte, dezinfikujte a uložte na vyhrazené místo. Budou je potřebovat i ostatní sestry. 8. Téměř v každé kapitole jsou uvedeny zásady správného postupu práce. Není to proto, abyste se je pouze naučily zpaměti, ale proto, abyste se jimi v praxi skutečně řídily. 9. V textu je řada názvů z lékařské terminologie. U některých jsou v závorce uvedeny vysvětlivky, u jiných jsou však záměrně vynechány. Najděte si jejich vysvětlení samy v učebnici jazyka latinského, v lékařském slovníku a v odborných učebnicích. 10. Snažte se získat co nejvíce poznatků o nemocném, o jeho chorobě a o jeho prožitcích. Studujte soustavně všechny předměty: pomohou vám vytvořit si na nemocného ucelený pohled (9).“

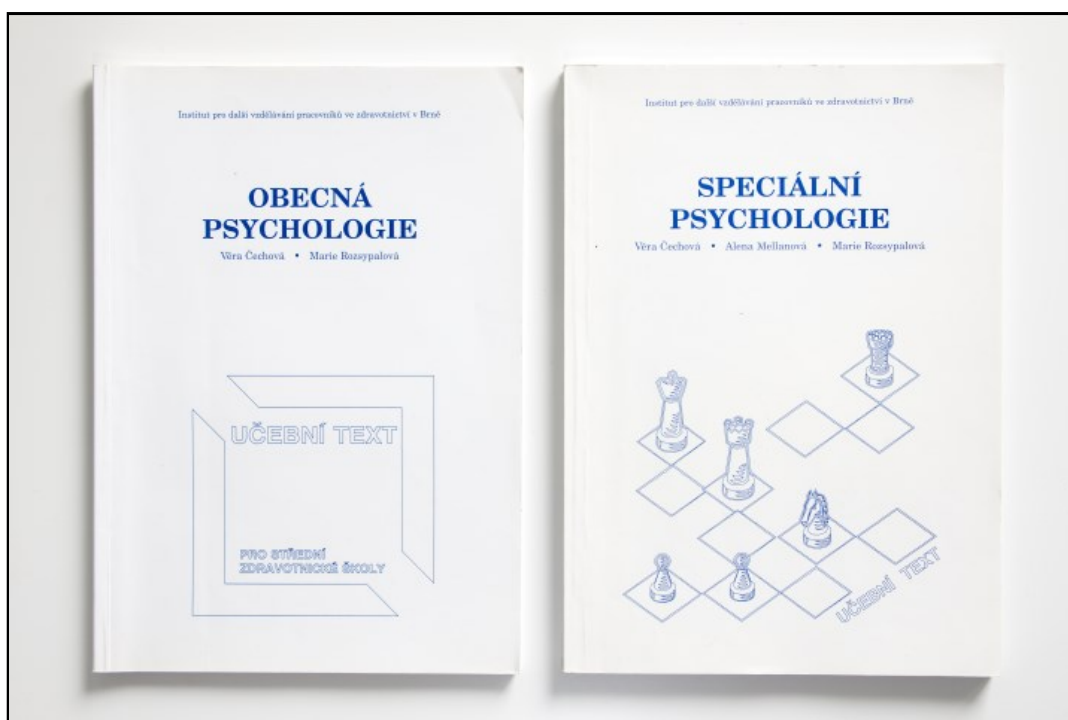

Vlevo učebnice „Péče o nemocné“, která vyšla v roce 1980. Vpravo „O sestřích pro sestry“. V této příručce Marie za obě autorky napsala (1981): „Povolání sestry je jedním z nejodpovědnějších, nejnamáhavějších, ale také nejhumánnějších povolání ženy. Je až s podivem, kolik žen považuje po celý život toto povolání zároveň i za své poslání a setrvává v něm i přes některé technické a personální nedostatky pracovišť, i přes mnohé vlastní starosti a zdravotní obtíže. Patrně je na zdravotnickém povolání něco nedefinovatelně poutavého, protože jakmile jednou zdravotník pozná atmosféru nemocničního prostředí, je k němu vždy

znovu a znovu přitahován (10).“ Úkolem příručky je poskytnout sestřám několik rad, jak si mají udržet a zlepšit svou fyzickou i psychickou kondici.

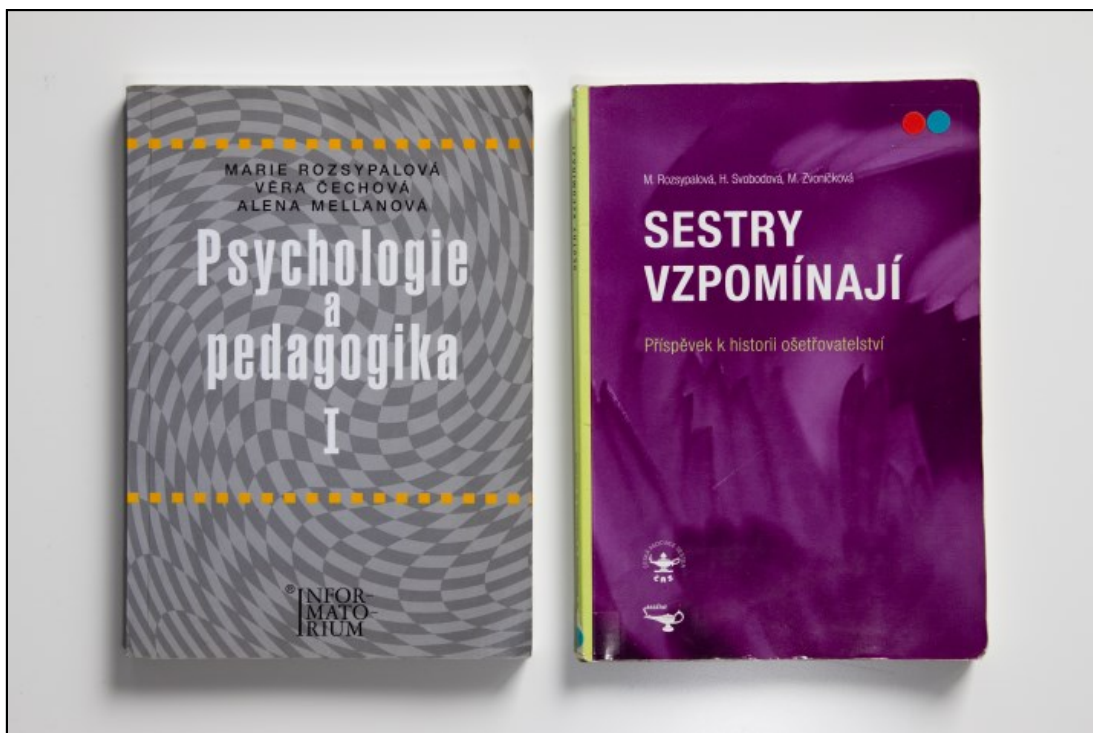
Učebnice „Ošetřovatelství I“ a „Ošetřovatelství II“, na kterých se Marie významně podílela. Na fotografii jsou učebnice vydané v roce 1999, jedná se o druhé a doplněné vydání.

Učební text „Obecná psychologie“ vyšel v roce 1998, je to čtvrté a nezměněné vydání. Obsahem jsou základní poznatky z obecné psychologie, které dávají základ dalším

psychologickým oborům. Na tento učební text navazuje „Speciální psychologie“, která vyšla v roce 1999 jako druhé a upravené vydání. Učební text obsahuje kapitoly sociální psychologie a základy pedagogiky. Marie do těchto učebních textů přispěla svými kapitolami.

Vlevo učebnice „Psychologie a pedagogika I“ vyšla v roce 2003. Vpravo vidíme publikaci „Sestry vzpomínají – příspěvek k historii ošetrovatelství“, na které se Marie podílela. Zachycuje vzpomínky zdravotních sester, které studovaly a pracovaly v minulém století.

10. Vlastníma očima

Doktorka Rozsypalová se věnovala ošetrovatelství v různých podobách celý život. Při práci v nemocnici v Ústí nad Labem pochopila a naučila se vnímat práci sestry jako takovou. Při vyučování žákyň na ně kladla vždy jen ty nejvyšší nároky. Dbala na to, aby se probíranou látku a praktické úkony dobře naučily. Zároveň věděla, že k dobré sestře nepatří jen dobře naučená teorie, ale že sestra musí bravurně zvládat všechny činnosti i prakticky. Pacient byl pro ni vždy na prvním místě. Učila své žákyň, že ke každému pacientovi mají přistupovat s lidskostí a empatií a mají se mu snažit co nejvíce porozumět ve všech ohledech. Zároveň dbala na to, aby žákyň byly upravené, protože si uvědomovala, že upravená sestra vzbuzuje u pacientů lepší dojem.

Při psaní učebnic se snažila, aby byly pro žákyň dostatečně názorné a popisné. Pro mnoho žákyň se stala vzorem. O ošetrovatelství se nikdy nepřestala aktivně zajímat. I po odchodu do důchodu se od svých kolegyň a přátel nadšeně dozvídala o různých novinkách v ošetrovatelství a nikdy si nenechala ujít příležitost dění komentovat. V posledních letech přišla do styku s ošetrovatelstvím především z pohledu pacientky. A setkala se s tím, že v některých nemocnicích sestry zapomínají na lidskost, pochopení a i onu upravenost. Často ji to trápilo, protože ona se své práci vždy věnovala naplno a snažila se svým žákyň z ošetrovatelství předat jen to nejlepší.

Marie napsala krátké vyprávění, ve kterém vzpomíná a hodnotí svou profesní kariéru od začátku do konce.

Když jsem v 18 letech odešla z domova a postupně dělala ledacos: úřednici, ošetrovatelku, učitelku a vychovatelku, zástupkyni ředitelky školy a ředitelku, musela jsem s nesmětostí a menší schopností žít v kolektivu dlouho a tvrdě bojovat. Nebylo to vůbec lehké, ale pomohla mi při tom vrozená vytrvalost, smysl pro odpovědnost a předchozí tvrdá škola a překonávání překážek. A také zájem o lidi a velká náklonnost k dětem. Něco však ve mně z té doby přece jen asi zůstalo. Dodnes se necítím ve větší společnosti dobře. Pobudu v ní, ale nevyhledávám ji.

Několikrát si se mnou pěkně pohrál osud. Tak například jsem po skončení odborné školy pro ženská povolání (v 18 letech) tvrdila jedné paní z Prahy, která k nám zavítala do hájovny Borek u Košetic, že ani za nic nebudu ošetrovatelkou, protože nemohu vidět krev. Po dvou letech práce v přijímací kanceláři nemocnice v Nejdku jsem se najednou rozhodla, že půjdu studovat ošetrovatelskou školu v Ústí nad Labem. Povolání ošetrovatelky jsem si,

i když jsem ji dělala krátce, tak oblíbila, že jsem s ním nakonec spojila svůj dávný sen z dětství a stala se učitelkou na zdravotnické škole. Učila jsem velice ráda.

No a pak jsem zase tvrdila, že bych nikdy nechtěla žít v Praze. A najednou po skončení vyšší ošetrovatelské školy v roce 1953 mne vybrali pro práci učitelky a vychovatelky v nově zřízené Zdravotnické škole s domovem mládeže v Praze XII., Šrobárova 50. (Protože stojí budova školy v areálu Vinohradské nemocnice, měla s nemocnicí stejnou adresu. Protože byl ale vchod do školy z Ruské ulice, dostala škola novou adresu. Mezitím bylo zrušeno značení pražských čtvrtí římskými čísly a nahrazeno čísly arabskými. Vytvořily se větší obvody. Takže z předchozích, snad XIX čtvrtí, vzniklo deset obvodů. A adresa školy zněla Ruská 91, Praha 10.) Žádnou radost jsem z té Prahy neměla, ale nakonec jsem si zvykla a žiju tu neuvěřitelných 68 let.

Při tom „učitelování“ jsem se zase zaříkala, že bych nikdy nechtěla být ředitelkou školy. A opět dopadlo všechno jinak: k 1. 9. 1960 mne ustanovili ředitelkou v Praze 8 na Košince. Měla jsem za sebou osm let učitelské praxe a bylo mi 32 let. Začaly pro mne krušné chvíle. Ústecká ředitelka SZŠ, Věra Tesařová, mi na jedné celostátní konferenci ředitelů zdravotnických škol řekla: „Maříč, s funkcí ředitelky ztratíš dívčí úsměv.“ A málem měla pravdu. Úsměv a smysl pro legraci jsem sice nadobro neztratila, ale do zpěvu a do skoku mi také nebylo.

Na tomto místě přiznávám, že jsem funkci ředitelky nikdy nedělala ráda. I když jsem ji konala s plnou odpovědností a využila při ní organizační schopnosti, které jsem najednou u sebe objevila, a i když jsem byla za tu práci dokonce oceněna státním vyznamenáním, nenaplňovala mne radostí a uspokojením. Naopak, přinášela mi mnoho starostí a trápení. Nejvíce mi na té práci vadilo, že jsem pořád něco musela. Tlak úřadů a „strany“ a různé výpady rodičů byly někdy nesnesitelné. A prostor pro samostatnou tvůrčí práci žádný!

Často jsem si říkala s Janem Nerudou: „... já ledasčím jsem byl v tom božím světě a čím jsem byl, tím jsem byl rád...“ Ale moc to nepůsobilo. Zkrátka nedařilo se mi brát všechno jako muzikál.

Zdá se, že ta moje učitelská a ředitelská činnost přece jen ale za něco stála. Je až na podiv, kolik bývalých žákyň se ke mně hlásilo v nemocnici, v různých ordinacích, v dopravních prostředcích, v obchodě i na ulici. A také mi dávaly najevo svou přízeň na sraze ročníků po x letech. Stávalo se mi však, že když mne některá z těch absolventek radostně oslovila, nemohla jsem si v tu chvíli vybavit, odkud ji vlastně znám: Z Ruské? Z Košinky?

Z Alšova nábřeží? Začala jsem taktickým dotazem: Kdo byl Váš třídní? A pak už se mi ji podařilo krok za krokem zařadit.

Nástupem do důchodu ze mne začala ta tíha pomalu opadávat, až se rozplynula a zbylo po ní jen trochu „začmouzených“ vzpomínek.

11. Radosti života

Každý člověk má své radosti života. Zájmy, které ho provázejí životem a zpříjemňují jej. Na první takovou radost si Marie vzpomněla, když zvolala: „*Od dětství jsem ráda četla!*“ A protože rodina Rozsypalových neměla dost peněz na vlastní knihy, půjčovala si je Marie od dětství z knihovny. Četla všechno, co jí přišlo pod ruku, včetně časopisů o myslivosti, které odebíral tatínek. Mezi oblíbenou dětskou četbu patřil časopis Radost, který odebírala Obecná škola v Žehuni, Rychlé šípy a O kocouru Mikešovi od Josefa Lady. Jak plynul čas, měnili se oblíbení autoři, do této kategorie se zařadil Karel Čapek, Vladislav Vančura, Vlastimil Vondruška a Gerald Durrell. Celoživotní radostí byla a stále je česká poezie. Sama Marie se pokusila napsat báseň, skrze ní vzpomíná na hájovnu na Staré Báni.

*Do kraje dětství, který jsem dlouho neviděla,
se náhle vracím po letech.*

*Toužím znovu uvidět ta místa milá,
která jsou dosud tolik živá v mých snech.*

*A potom vidím rovné pruhy země
napůl již podzimní a napůl teplé létem.
Chtěla bych pohladit ji, zlehoučka jen, jemně,
aby mi dlaně zavoněly jejím vlahým dechem.*

*Žehuňský rybník leží do daleka,
druhého břehu zas, jak tenkrát, nedohlédnu.
Na lesklých vlnách rybář s lodkou čeká...
suchý rákos v zamyšlení zvednu.*

*Jdu žehuňskou mezi řadou stromů.
Krok za krokem zas nové vzpomínky.
Na všechny cesty do školy a domů,
na voňavý krajíc na dně mošinky.*

*K ovocnému sadu kráčím nedočkavě –
co ovoce tu podzim vždycky dal!
Stromy však prořídly, na prstech spočítám je hravě,
a místo pole úkor, kam pasák ovce hnal.*

*Hájovna na kopci, napůl už rozbořená,
na kolik věcí člověk vzpomíná.
V podzimních plískanicích stávalas opuštěná
a modravý kouř se táhl z tvého komína.
Ta první cesta do školy, to už je, pane roku!
A první fialky a petrklíče na stole.
Ke studni pro vodu co bylo dětských kroků.
A jak maminka učila se na kole.
Vzpomínky jedna za druhou se hrnou jako voda v řece,
ani je všechny nejde zadržet.
Některé z nich však zachytla jsem přece
a v nich je schován celý dětský svět.*

„Mám sbírku výroků slavných lidí,“ sdělila mi Marie. Nejprve si je vypisovala z knih a později, po roce 1989, když vycházely citátů celé sbírky, si z nich udělala kartotéku. Kromě toho sbírala lidová rčení různých národů, v posledních letech přibyla sbírka skládacích hlavolamů a sbírka kapesních kalendářů, kterých má Marie kolem tisíce a nejstarší pochází z roku 1926.

Ve volném čase zbylo místo i pro ruční práce, pletení svetrů, rukavic, ponožek a na háčkování ozdobných předmětů. Využily se tím nabyté dovednosti z odborné školy pro ženská povolání. Když se Marie odstěhovala z Ústí nad Labem do Prahy v roce 1953, byla přímo hladová po kultuře. Zbylo díky tomu pouze několik málo výstav, galerií, premiér v divadle i kině, které by nenavštívila. „Mým koníčkem bylo fotografování, zejména zajímavých a památných stromů. A také jsem ráda fotografovala mraky na obloze, mezi mé oblíbené anglické přísloví patří: Každý mrak má svůj stříbrný okraj,“ prozradila.

Velikým zájmem se stalo cestování. V minulém režimu nebylo tak snadné poznávat ostatní státy světa. Zálibou se staly hory a pohoří české krajiny: „Milovala jsem z těch nejvyšších kopců rozhled do okolí.“ Společníci pro cestování byly dvě dobré přítelkyně a ostatní přátelé. „Nejvíce zážitků jsme měly v Polsku, kdysi jsem o tom napsala vyprávění.“

Jsmo tři přítelkyně. Už 16 roků trávíme společně dovolenou. Doma i v cizině. Všechno nové poznáváme společně. Prožitky umocňujeme trojnásobkem. Příhoda se stala v červenci

1966 v Polsku. Jely jsme embéčkem, vybaveny jen tím nejpotřebnějším. Místo k táboření jsme každý den pečlivě vybíraly: kousek rovné země na stan, rybník nebo říčka k vlastnímu mytí a k mytí nádobí, les pro získání paliva. Druhý den pobytu v Polsku, pozdě k večeru, jsme takové místo našly na břehu rybníku asi 10 km od hlavní silnice nedaleko Zielone Gory. Lesík na dosah ruky. Přesto, že už bylo značné šero, něco se mi na tom místě nezdálo. Tráva kolem byla udupána jako mlat, tu a tam stopy kopyt. Obě přítelkyně mě dost lehkomyšlně přesvědčovaly, že je to nejlepší místo, které se dalo najít. Po chvíli šla kolem jakási vesnická žena. Ptala jsem se jí (česky), zda se v blízkosti nevyskytuje větší množství krav. Když odpověděla záporně, zcela jsem na své obavy zapomněla.

Rozbalily jsme stan a vařily večěři. Brzy jsme ulehly, protože se hnala bouřka a pak druhý den nás čekala dlouhá cesta až k Baltu. Rozšuměl se déšť a ukolébal nás k tvrdému spánku. Ráno už nepršelo.

Právě jsme se chystaly rozdělat oheň a uvařit snídani, když se to stalo. Ze stráňky nad rybníkem se na nás valilo stádo černobílých a černých krav. Snad jich bylo sto, snad tisíc. Valily se a bučely. Nejdřív z touhy po vodě, pak ze zuřivosti, že jim něco stojí v cestě. Klouzaly po rozměklém svahu, předníma nohama se zapichovaly několik decimetrů od stanu a od auta a divoce koulely očima. Dvě z nás zbaběle zalezly do auta, drkotaly zuby a rukama přidržovaly nadskakující kolena. Ta nejstatečnější (majitelka auta a výborná řidička) se pokoušela s nasazením života čelit klackem náporu rozjívěného skotu. Stádo provázeli dva pohaněči. Nečekaná situace z nich vyrazila dech. Stáli a zírali. Zdálo se, že vrostli do země. Konečně se vzpamatovali, vrhli se i se psy mezi tu černou bučící masu a holemi usměřňovali do dvou proudů její další cestu k vodě. Zůstaly jsme jako na ostrůvku obtékaném lávou.

Když se pohroma přehnala, obhlédly jsme škody. Ohniště rozdupané, dříví rozmetáno a poslední kus suchých novin přežvykovala asi některá kravka. Kupodivu ani autu, ani stanu se nic nestalo.

Bleskurychle jsme sbalily stan, všechno naházely do auta a ujížděly jsme ke Szczecínu. Teprve kolem poledne jsme zajely na slunnou mýtinku, všechno mokré usušily a klidně si vydechly. Usoudily jsme, že nad námi vlastně držela ochrannou ruku štěstěna.

Ještě jsme zažily mnohé dobrodružství u Medzyzdrojů, u Koszalinu, na Helu, u Gdanska, ve Wloclawku a u Czestochové. Ale už žádné nemělo tak dramatické napětí jako to na břehu „tichého“ rybníka.

V roce 1899–1990 absolvovala Marie školení III. a IV. stupně pro cvičitele jógy. Kurzy jógy vedla od roku 1989 do roku 2015. Počet cvičenců se pohyboval mezi 12 až 15. Kurzy se konaly v budově umělecké školy na Praze 4. Několikrát skupina cvičenců navštívila Jugoslávii. V květnu 2011 natočila jedno cvičení Česká televize pro pořad Barvy života. *„Za velké štěstí považuji, že jsem se setkala s jógovým společenstvím. Poznala jsem tu lidi vstřícné, otevřené, radostné, laskavé a tolerantní. Nepomlouvají se a nezávidí si. Naopak jeden druhému přeje jen to dobré. Protože lidi, sympatizující s jógou, se vzájemně neposuzují podle kabátu, ale podle vnitřních hodnot. Jako by otvírali svá srdce druhým bez očekávání, co z toho budou mít. Je to dobře, že takoví lidé jsou. A zdá se, že jich není málo. Že se o nich neví, je asi tím, že mají kolem sebe jakousi skořápku a neumí (nebo nechtějí) z ní vyjít. Vždycky, když jsem se vracela z pondělního cvičení jógy, jsem měla hřejivý pocit radosti, klidu a vnitřního uspokojení. Nikdy předtím jsem takové pocity nezažila,“* vzpomínala Marie.

Jógové cvičení na břehu Jaderského moře

S jógou na Istrii u Jaderského moře v roce 1997

12. Blízcí lidé

Když Marie vzpomínala na své nejbližší, pamatuji si, jak se jí při vyprávění objevil úsměv na tváři, který jen tak nezmizel. „*Při náročné práci jsem si nestačila založit svou vlastní rodinu. I když nějaké návrhy byly,*“ prozradila mi. A přesto má Marie rozsáhlou rodinu a několik vynikajících přátel, kteří jí pomáhají.

Začala mi představovat členy rodiny: „*Moje jediná sestra Helena měla dvě děti, Hanu a Pavla. Od jejich narození jsem je považovala i za své děti. Hrála jsem s nimi různé hry, sledovala jejich první lásky a pak jejich životní partnery. Hana je učitelkou na základní škole, Pavel pracuje u jedné firmy, která připravuje materiály na opravu kulturních památek. Vracejí mi moji starost a péči plnou měrou. Hana se provdala za statika, Pavel se oženil s absolventkou SZŠ v Ruské ulici. Obě rodiny mají dva syny, jsou to mí čtyři prasynovci – Tomáš, Zdenka, Pavel a Zdeněk. Také mám dva praprasynovce – Pavlíka a Robina. Všichni se spolu stýkáme a máme se rádi.*“

„*Když byly Zdendovi čtyři roky a já už byla v důchodu, půjčovala mi ho Hanka během školního roku. Nahrazoval mi mé vlastní dítě. Chodili jsme do přírody na výlety, navštěvovali jsme galerie, jezdili na chalupu, kterou jsme po odchodu tatínka do důchodu zakoupili u malé vesničky Samechov u Chocerad. Zdenka se o všechno zajímal a dnes v dospělosti na to rád vzpomíná a něco z toho rád předává svému pětiletému synovi Robinovi, mému prapravnukovi,*“ vzpomínala Marie, „*děti mám ráda. Ať už jsem jezdila na naši chalupu, anebo na chalupu neteře Hanky u Malé Turné u Strakonic, starala jsem se o několik dětí, které mne považovaly za tetu.*“

„*Během života jsem poznala řadu vynikajících přátel,*“ uvedla dál. „*Nejcennější a nejdéle trvajícím bylo přátelství s Mankou Rajnetovou, narozenou v roce 1920, učitelkou zdravotnické školy a později pracovnící odboru školství na Ministerstvu zdravotnictví a s Jitkou Procházkovou, narozenou v roce 1939, staniční sestrou na interním oddělení Vinohradské nemocnice. Přes velké věkové rozdíly, nebo právě pro ně, trvalo naše přátelství přes 30 let. Bohužel už ani jedna z nich nežije,*“ posteskla si Marie a dál vyprávěla. „*Nepamatuji si, že by mezi námi byly roztržky nebo jakékoliv projevy nepřátelství. Měly jsme společné zájmy, lásku k přírodě, zájem o kulturu a cestování. Jezdily jsme společně na dovolenou – někdy autem, které vlastnila Jitka – výborná řidička – jindy s cestovními kanceláři. Autem jsme procestovaly Moravu, Slovensko, Polsko a NDR. Kam jsme dojely, tam jsme se ubytovaly, anebo našly místo na stanování. Funkce jsme měly rozdělené: Jitka*

se starala o auto, Manka stavěla stan a já jsem vařila v polních podmínkách. S cestovními kanceláři jsme poznaly Řecko, Itálii, Tunisko. Když Manka zemřela, účastnily jsme se s Jitkou zájezdu do Francie, Norska a Rakouska. Obě moje přítelkyně mi nesmírně obohatily život. Protože už nežijí, velice mně chybí.“

Nejlepší přítelkyně, vlevo Jitka, vpravo Manka, rok 2000

Když obě přítelkyně ještě žily, společně s dalšími přáteli založila Marie turistickou skupinu. *„Každý z nás měl za úkol připravit jednou za týden zajímavý výlet, končili jsme vždycky v nějaké hospodě. Bylo nás sedm, zůstali jsme jen tři,“* prozradila mi.

Kromě těchto přátel potkala Marie v životě několik výborných lidí, kteří jí byli vždycky nablízku v těžkých chvílích. Začala jmenovat: *„Patří mezi ně PhDr. Hana Svobodová, Ph.D., ředitelka Ústavu ošetřovatelství 3. LF UK, Mgr. Alena Šmídová, pracovnice na různých úsecích zdravotnictví a nyní vynikající cukrářka, Mgr. Anna Fialová, výborná učitelka jazyka českého a tělesné výchovy a Marcela Pokorná, cvičitelka jógy a hráčka na africké bubny.“*

„Všem přátelům patří mé oblíbené citáty o přátelství: Věrný přítel je medicína na duši (latinské přísloví). Bez přátelství není života (Cicero). Co je příjemnějšího než mít přítele,

se kterým můžeš mluvit, jako sám se sebou (Seneca). Nevíš, kdo je tvým přítelem, pokud se pod tebou neprolomí led (eskymácké přísloví),“ dodala Marie při vzpomínání.

Turistický kroužek po jednom z výletů

13. Jakou ji vidí

Teta Maří

Mgr. Hana Znamenáčková, neteř PhDr. Marie Rozsypalové

Co moje paměť sahá, tak jsme naší tetě nikdy nikdo v naší rodině neřekl jinak. Protože teta neměla svoje děti, zaměřila svou výbornou výchovnou péči na mě a mého bratra Pavla. Díky její funkci ředitelky zdravotní školy, měla také prázdniny, takže jsme nikdy nebyli v létě na žádném táboře, ale teta nám každé léto naplnila aktivními činnostmi. Chodila a jezdila s námi na výlety – hrady a zámky, nebo jenom na lesní dlouhé vycházky. Já jsem vždycky trochu skuhrala, že jsme ušli „1 000 kilometrů“. Když nebylo hezké počasí, učila nás obvazovat a ošetřovat různé fiktivní zranění. Hrála s námi všelijaké stolní a společenské hry. Ale také nás dokázala zmydlit vařečkou, když se na nás provalila snaha kouřit za chalupou. Vedla nás i k prospěšným manuálním pracím – zpracování dřeva, starost o zahradu, sušení sena...

Uběhly roky a její péče se soustředila na čtyři prasnovce – dva od bratra Pavla a dva ode mě. Po jejím odchodu do penze se velice intenzivně věnovala nejmladšímu z nich – vyzvedávala ho ze školky, pak ze školy a chodili spolu po Praze, výstavách a památkách. Vždycky na nás všechny působila úžasným, klidným, pedagogickým a psychologickým vlivem. Prostě a jednoduše řečeno – teta Maří je v naší rodině pojem.

Paní profesorka

Jana Voříšková, žákyně PhDr. Marie Rozsypalové v letech 1955–1959

Na paní profesorku Rozsypalovou vzpomínám velice ráda. Nechci říct přímo s láskou, i když i tak by se to dalo říct. Protože ona do toho dala skutečně všechno. Maximálně se práci věnovala, přistupovala k nám s radou a pomocí. Mohly jsme se jí kdykoliv svěřit. Většinou jsem dávala srazy po letech dohromady, a když jsem telefonovala kolegyním, kde a kdy se sejdeme, všechny se ptaly, jestli přijde také paní profesorka. To byla jejich první otázka. Naposledy se nás sešlo málo, ale to už paní profesorka bohužel kvůli nemoci nemohla přijít. Vždycky nás něčím překvapila. Častokrát citáty, které měla pro nás napsané na lístečcích, a my jsme si je losovaly. Vždycky se zajímala o naše životy, chtěla vědět, jak se daří našim rodinám. Bylo to velice příjemné. Na předposledním setkání jsem si uvědomila, že vždycky vyprávíme jen my, bývalé žákyně, a tak jsem se jednou zeptala i na její život. A ona se rozprávěla o svém dětství a dospívání. Všechny jsme ztichly a pozorně naslouchaly.

Vzpomínám v dobrém, protože právě paní profesorka nás naučila spoustu dovedností, a to nejen praktických. Ještě dnes jsou některé z nás s paní profesorkou v kontaktu. Na konci školního roku pro nás PhDr. Rozsypalová organizovala několikadenní výlety. Ve 2. ročníku jsme byly v Jeseníkách, ve 3. ročníku v Domažlicích a okolí, ve 4. ročníku, už po maturitě, na pětidenním výletě v Beskydech. Výlet končil náročným výstupem na Lysou horu. Tehdy nebyla příroda narušena tolik civilizací, venkovské chalupy zachovalé, všude plno oveček. Velmi ráda na tyto výlety vzpomínám.

Přítelkyně Marie Rozsypalová

PhDr. Hana Svobodová, Ph.D., přednostka Ústavu ošetrovatelství 3. LF Univerzity Karlovy

Přímost, důslednost, skromnost, zájem a humor. To je v mých očích Marie Rozsypalová. Marii jsem osobně potkala v roce 2005, byla už na zaslouženém odpočinku. Zнала jsem ji samozřejmě skrze její učebnice ošetrovatelství (které mají mimochodem výbornou didaktickou hodnotu dodnes), ze kterých jsme se učily a pak jsme z nich jako vyučující čerpaly. A z vyprávění mé přítelkyně Aleny Šmídové, která byla její žačkou na střední zdravotnické škole. V roce 2006 jsem Marii požádala jako šéfredaktorka časopisu pro sestry *Diagnóza v ošetrovatelství*, aby se s námi podělila o své zkušenosti. Jejím příspěvkem byly pravidelné sloupky, jak se hýbat, cvičit a relaxovat, což považovala vždy za důležité jako dlouholetá a aktivní jogínka. Díky jejímu zájmu o vývoj v ošetrovatelství Marie uvítala, že jsme jí také jednou vzaly do Muzea ošetrovatelství ve Slezské nemocnici v Opavě. Byla z toho výletu tak nadšená, že to nadšení na nás obě přenesla, a i dnes se zajímá o to, jak se toto muzeum rozvíjí. A samozřejmě by ráda, aby taková připomínka historie vznikla i v Praze.

Marie také s PhDr. Martou Peltrámovou pravidelně přicházely k nám na fakultu na semináře z historie ošetrovatelského vzdělávání, kde zaujatě poslouchaly prezentace studentů oboru všeobecná sestra na téma *Sestra pamětnice*, zapojovaly se do diskusí o dobových momentech práce sester a zvláště ve vzdělávání sester. Vyvrcholením této spolupráce byla mezinárodní konference v květnu 2008 u příležitosti 660. výročí založení Univerzity Karlovy s názvem „*Vzdělávání v oboru ošetrovatelství na Karlově Univerzitě*“, kdy byla udělena cena děkana právě těmito dvěma významným osobnostem českého ošetrovatelství za dlouhodobou spolupráci s Ústavem ošetrovatelství na 3. lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Ze vzpomínek sester, které studenti oslovili pro svoji zápočtovou práci, a za přispění Mariiných přátel vznikla i společná publikace *Sestry vzpomínají*. Při práci na této knize jsem poznala její důslednost, preciznost a zapálení pro věc, které Marii neopustily

dodnes. Budoucnost sesterského povolání ji trápí, často spolu o tom diskutujeme. Velmi kriticky se Marie vždy vyjadřuje k nevhodně upraveným sestřím, nevhodnému chování, a když jako pacientka potká takovou sestru, neváhá jí říct, co si o ní myslí. Vždy jí vadila lhostejnost, péče poskytovaná bez empatie a nezájem o člověka, to podle ní do sesterské profese nemůže patřit, takový člověk se asi s výběrem povolání spletl. Po návštěvách u ní doma v Krči jsem byla vždy překvapena její bystrostí, zájmem nejen o vývoj ošetřovatelství a vzdělávání, ale i o věci veřejné, politiku a dění u nás na fakultě. Diskuse s ní byly a stále jsou obohacující a protkané vzpomínkami na její milované hájenky, humorem a opravdovým zájmem o mne, o moje problémy, rodinu a plány, což považuji za velmi vzácnou vlastnost. Na konci návštěvy mne vždy nezapomene obdarovat ručně vypsanou kartičkou s citátem, která na mne vykoukne vždy v pravý čas. Marie je nyní upoutaná na lůžko, ale její mysl je stále svěží, a já jí přeji hlavně zdraví, hodně sil a těším se na naše další setkávání a vzájemnou inspiraci!

PhDr. Marie Rozsypalová s PhDr. Hanou Svobodovou, Ph.D.

Člověk s velkým „Č“

Mgr. Alena Šmídová, bývalá žákyně PhDr. Marie Rozsypalové, její spolupracovnice a kolegyně, bývalá hlavní sestra Ministerstva zdravotnictví ČR

Mé vzpomínky na paní PhDr. Marii Rozsypalovou (dále jen „MR“) musím začít již v době mého studia na zdravotnické škole před 46 lety. Studovala jsem obor zdravotní sestra

v roce 1974–1978 na Zdravotnické škole v Ruské 91, Praha 10. V té době byla MR zástupkyní ředitele a později ředitelkou této školy. Měla jsem to štěstí, že naši třídu učila nejvíce hodin. Měla jsem ji na psychologii, péči o nemocné a i ošetřovatelkou péči v nemocnici. Byla mi vždy vzorem zdravotní sestry a později i vzorem učitelky, autorky učebnic a v nemalé míře vzorem lidskosti a dobrého, ale i přísného člověka.

Při vzpomínkách na praxi v nemocnici nás provázela již od 2. ročníku studia, převážně na interním oddělení, pavilon S – 3A, kde nejvíce působila a oddělení velice dobře znala. Hlavní zásadou v péči o pacienta byla její lidskost, pochopení, empatie a porozumění pacientovi i z psychologického hlediska. Byla přísná a dbala na důslednou přípravu na jakékoliv výkony u pacienta a jeho přesné nacvičení v modelové situaci. Nacvičování probíhalo v učebně a bylo nutné každý výkon si minimálně 3krát nacvičit. Mohu říct, že díky jejímu vedení jsem se mnoho naučila a vše v praxi použila. Čerpala jsem z těchto vědomostí a dovedností i během své další kariéry učitelky.

S některými zásadami jsem se naprosto ztotožnila, například nikdy nehubovat žákyně před pacientem. Pokud se něco nepodařilo, tak vždy si výtky říct až mezi čtyřma očima bez přítomnosti pacienta. Naučila mne, abych se vždy řádně připravila na výuku, a hlavně vše ukazovala názorně s množstvím potřebných pomůcek. Jen teorie nestačí, je nutné si všechno osahat a vyzkoušet. Její přístup k pacientům byl laskavý, ochotný a hlavně vždy zaměřen na aktivní péči, tedy péči nabízet, všimnout si potřeb pacienta.

Vzpomínám si, jak jsem nebyla moc pochválená za moji první vyučovací hodinu v péči o nemocné v učebně, když jsem nastoupila jako učitelka na stejnou školu, kterou jsem absolvovala. MR mi byla na hospitaci hned první hodinu, aby viděla, jak učím. Měla jsem samozřejmě velkou trému, první hodina před žákyněmi. Ale vážila jsem si toho, že mi řekla, v čem dělám chyby, co je dobré a dodnes si to pamatuji.

Jak jsem se k učení vůbec dostala. Byla to asi náhoda, či osud. Pracovala jsem po škole jako sestra v třísměnném provozu na interním oddělení. Jednou jsem MR potkala na ulici a ona mne oslovila, že jí chybí odborná učitelka a zdali bych nechtěla přijít učit. Tak se také stalo a za několik měsíců jsem nastoupila. Podmínkou učení byla i přihláška na vysokou školu, abych získala pedagogické vzdělání. První rok jsem nebyla přijata, ale druhý rok ano. Studovala jsem šest let dálkově obor ošetřovatelství – pedagogika na Filozofické fakultě UK. I když MR ukončila svou kariéru ředitelky na zdravotní škole odchodem do důchodu, nikdy jsem s ní úplně nepřerušila kontakt. Sbližovalo nás vydávání učebnic pro zdravotní sestry. Ona sama byla autorkou učebnice „Péče o nemocné“ a v době důchodu svou knihu aktualizovala. Pomáhala jsem jí s přepisováním textů i s ověřováním

prováděných výkonů a nových pomůcek, které již neznala z praxe. V následující letech jsem se pak stala spoluautorkou, a dokonce i sama autorkou učebnic pro sestry. Velice mi pomohla svými letitými zkušenostmi s psaním učebnic. Dokázala být upřímná, kritická, ale i nápomocná a cílevědomá. Každou myšlenku, skutečnost nebo postup si v praxi ověřovala dotazy u lékařů, kolegů, výrobců pomůcek... Mistrně dokázala vše přehledně popsat, vlastně i nakreslit.

Kromě odborných ošetrovatelských a psychologických znalostí měla široký záběr všeobecných vědomostí, byla sečtělá a zajímala se o dění kolem sebe. Nebyl to jen zájem o odbornost člověka, ale viděla za ním i jeho pocity, zájmy, radosti i starosti.

Jsem velice ráda, že jsme se postupně staly přítelkyněmi a já stále chovám k MR velkou úctu a respekt. Bylo pro mne i těžké přijmout nabídku tykání. Dlouho mi nešlo z pusy říct „ty“ nebo „Marie“.

Vnímám to, že jsem měla moc velké štěstí, že jsem MR poznala, že mne právě ona připravovala na povolání sestry, ale i učitelky a autorky učebnic. Byla a je mi stále vzorem člověka s velkým „Č“.

Stále se navštěvujeme. Je s podivem, že má ve svých 92 letech tak otevřenou mysl, paměť a chuť poslouchat naše příběhy denního života, přestože už fyzicky není tak zdatná a sama vyžaduje pomoc druhých. Dnes mohu říct, že byla takovou průvodkyní celým mým životem a stále se o mne zajímala.

Musím zmínit i další pozitivum její veselé povahy. Ráda nás obdarovávala různými citáty, které opisovala na různé kartičky, a také nás povzbuzovala kreslenými vtípky. Jako ředitelka měla velice ráda a sama i organizovala různé výlety, zájezdy a setkávání kolegů a zaměstnanců a jejich rodinných příslušníků.

Sama si ze sebe dokázala udělat i legraci. Na jednom z mnoha vánočních posezení sama nacvičila veselou scénku a převlékla se za uklízečku. Byla a je prostě fajn.

Bohužel nikdo nemládne, a tak i ona zestárla, ale její vitalita je nezlomná. Do pozdního věku cvičila sama jógu a vedla jógová cvičení. Přeji jí, aby zbytek života prožila spokojeně bez větších zdravotních problémů a měla okolo sebe laskavou a trpělivou péči, takovou jakou ona rozdala během celého svého života.

14. Budoucím zdravotníkům

Častokrát jsme si při našich setkáních povídaly o dnešní době, o změnách, které nastaly. Nejen ve světě, ale také ve zdravotnictví. Sama Marie mi tolikrát řekla, že tahle doba pro ni není moc přijatelná, že spouště věcem nerozumí a nedokáže je ani pochopit, zažila válku, německou okupaci a dlouhá léta socialismu, ale z tohoto nového období je dost zmatená. *„Člověk by měl vědět, že život není jen úsek existence na tomto světě, ale je i o tom, co bylo před ním, napojení na historii. Jsem ve věku, když už neovládám moderní aparáty, a ani už nepoužívám psací stroj. Všechno vzpomínání zaznamenávám psacími potřebami na papír. Mladí je lehkomyšlné, to, co bylo před narozením, se považuje za dávnou historii. Možná, že teprve až dolehne věk, si mladí uvědomí, že by mohli vědět, co všechno prožívali jejich předkové, ale to už bude pozdě, už tu nebude nikdo, kdo by jim to vyprávěl,“* řekla mi.

A i když se spousta věcí změnila, něco zůstává neměnné. Stejně jako obsah vzkazu budoucím zdravotníkům, který Marie napsala.

„Být zdravotní sestrou či zdravotním bratrem je náročné zaměstnání. Není to jen zaměstnání, ale je to vlastně poslání. Ti, kdo se rozhodli jít po cestě lidskosti za světlem naděje pro trpící a potřebné, by si měli být vědomi toho, že příprava na práci s nemocnými nespočívá jen v dokonalém zvládnutí ošetrovatelských dovedností, ale i v citlivém přístupu k člověku, který očekává pomoc. A tady je nezbytná empatie, trpělivost, laskavost a plné chápání potřeb nemocného. Ten, kdo ošetrovatelskou činnost vykonává s plným pochopením a láskou, by měl účinky této činnosti pozorovat nejen v zlepšujícím se stavu nemocného, ale i v rozvíjení své vlastní osobnosti. Vzpomeňte přitom na výroky slavného švýcarského lékaře a opravdového člověka, který založil nemocnici pro trpící domorodce v Lamberéné v Africe: ‚Cokoliv můžeš udělat pro druhého člověka dobrého, zůstává...‘ “

Závěr

Doufám a přeji si, aby práce obohatila každého, kdo ji bude číst. Snažila jsem se, aby v ní byl zaznamenán věrný obraz PhDr. Marie Rozsypalové a aby paní doktorku poznali i ti, kteří neměli osobní možnost. Reprezentuji vysokoškolské studium a cílem práce je nastínit to nejlepší období, jehož tvůrkyní byla i paní doktorka, kdy se vzdělávaly sestry na středních zdravotnických školách.

Když jsme se s PhDr. Marií Rozsypalovou poprvé setkaly, byla v Ústřední vojenské nemocnici na oddělení LDN. A musím se přiznat, že jsem o paní doktorce věděla jen minimum informací. Na oddělení mě paní doktorce přišla představit PhDr. Marie Zvoníčková, profesorka z Ústavu ošetřovatelství 3. LF UK, která vedla praktickou výuku v Ústřední vojenské nemocnici a stála společně s PhDr. Hanou Svobodovou za myšlenkou zpracovat životopis paní doktorky. Oběma patří nesmírné poděkování, že mi daly příležitost.

Byla jsem značně nervózní, nesvá a nevěděla jsem, co mám čekat. A mám pocit, že tak to ze začátku cítila i paní doktorka. Na počátku jsme se staly spolupracovnicemi a začaly jsme s mapováním života. Když se paní doktorka Rozsypalová vrátila zpátky do svého domova v Krči, začala jsem ji pravidelně navštěvovat v jejím domově. Díky tomu jsem mohla nahlédnout více do jejího soukromého života. A v minulém roce jsem za paní doktorkou začala jezdit do Domova seniorů Chodov.

Postupem času jsme se společně více poznaly. Já jsem začala poznávat její dětství v hájovkách, její práci sestry, učitelky a ředitelky. Kromě toho mi paní doktorka vyprávěla o své nynější rodině, svěřovala se mi se svými trápeními i starostmi. Zároveň se zajímala i o můj život, o to, jak se mi daří a co je nového, co mě trápí. Vždycky, když jsme se společně setkaly, povídaly jsme si také o sesterském povolání, o celosvětových poměrech a krizích, o politice a kultuře. Nesmírně mě vždy překvapilo a potěšilo, jak veliký rozhled paní doktorka stále má. Ze spolupracovnic jsme se staly přítelkyněmi. A já jsem často říkala, jak jsem hrdá, že mou nejstarší přítelkyní je právě paní doktorka Rozsypalová!

Práce mě ovlivnila po profesní stránce. Dozvěděla jsem se plno informací o historii ošetřovatelství, o historii naší země v minulém století. Mimo to mě práce ale obohatila i po stránce osobnostní. Paní doktorka mi předala celou řadu myšlenek, zkušeností a moudrosti. Nesmírně si toho vážím a беру to jako dar. Jsem si jistá, že vzpomínky na naše setkávání a rozpravy mi zůstanou na celý život.

Přeji paní doktorce Rozsypalové především zdraví a sílu! A z celého srdce jí nesmírně děkuji, že mě na začátku přijala a mohu zpětně přemýšlet nad tím, co vše se tím změnilo a co mi to přineslo. Stejně jako jsem se vždy těšila na naše setkání, těším se na všechna ta budoucí!

S PhDr. Marií Rozsypalovou, listopad 2019

Biografické údaje

PhDr. Marie Rozsypalová

Osobní data

narozena 15. 1. 1928 v Praze

Vzdělání

1934–1943 obecná škola v Žehuni a v Pacově, měšťanská škola v Pacově a Pelhřimově

1943–1944 1. ročník Odborné školy pro ženská povolání Pelhřimov

1945–1946 2. ročník Odborné školy pro ženská povolání v Pelhřimov

1948–1950 dvouletá Ošetřovatelská škola v Ústí nad Labem

1952–1953 studium na Vyšší ošetřovatelské škole v Praze

1961–1965 dálkové studium na Filozofické fakultě UK, obor psychologie – péče o nemocné

1975 doktorát na FF UK – rigorózní zkouška na FF UK a získání titulu PhDr.

Zaměstnání

1944–1945 nucené práce na statku Nový Dvůr a u sedláka v Košetících

1946–1948 kancelářská síla v okresní nemocnici v Nejdku u Karlových Varů

1950–1951 ošetřovatelka v Masarykově oblastní nemocnici v Ústí nad Labem

1951–1952 učitelka Vyšší sociálně zdravotní školy v Ústí nad Labem

1953–1960 učitelka a vychovatelka na Zdravotnické škole v Ruské ulici

1960–1967 ředitelka Střední zdravotnické školy a domova mládeže v Praze 8

1967–1971 zástupkyně ředitele a půl roku ředitelka SZŠ v Praze 1

1971–1975 zástupkyně ředitele SZŠ a domova mládeže v Praze 10

1975–1986 ředitelka SZŠ v Praze 10

Učebnice a učební texty PhDr. Marie Rozsypalové

Rozsypalová, M. a kol.: Ošetřování nemocných, Učební text pro I. a II. ročník SZŠ – obor zdravotní sestra, Avicenum, Praha 1961.

Rozsypalová, M a kol.: Péče o nemocné, Učebnice pro SZŠ – obor zdravotní sestra, Avicenum, Praha, 1972.

Rozsypalová, M. a kol.: Ošetřovatelství – cvičení, Učebnice pro SZŠ – obor zdravotní sestra, Avicenum, Praha 1987.

Rozsypalová, M., Haladová, E.: O sestřích pro sestry – příručka pro střední zdravotnické pracovníky, Avicenum, Praha 1981.

Rozsypalová, M., Staňková, M. a kol.: Ošetřovatelství I – učebnice pro SZŠ, Informatorium Praha, 1996.

Rozsypalová, M., Staňková, M.: Ošetřovatelství II – učebnice pro SZŠ, Informatorium Praha, 1996.

Rozsypalová, M.: Ukázky z literárních děl k doplnění výuky psychologie na SZŠ. Institut pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze, 1979.

Rozsypalová, M.: Ukázky z literárních děl k doplnění výuky péče o nemocné a teorie ošetřování nemocných, Ústav pro další vzdělávání stř. zdravot. prac., Brno 1982.

Rozsypalová, M.: Metodické postupy ve vyučování psychologie na středních zdravotnických školách, Ústav pro další vzdělávání stř. zdravot. prac., Brno 1987.

Rozsypalová, M.: Ukázky z literárních děl k doplnění výuky psychologie, Komenium, Praha 1990.

Čechová, V., Mellanová, A., Rozsypalová, M.: Speciální psychologie – učební text pro SZŠ, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, Brno 1995.

Čechová, V., Rozsypalová, M.: Obecná psychologie – učební text pro SZŠ, Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, Brno 1992.

Rozsypalová, M., Říčan, P., Singule F.: Psychologie a pedagogika pro SZŠ – učebnice pro SZŠ – obor zdravotní sestra, Avicenum, Praha 1986.

Čáp, J., Čechová V., Rozsypalová, M.: Psychologie 1 - obecná psychologie pro 1. ročník středních pedagogických škol, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1992.

Čechová, V., Mellanová, A., Rozsypalová, M.: Psychologie a pedagogika I – pro střední zdravotnické školy, Informatorium, Praha 2003.

Rozsypalová, M., Svobodová, H., Zvoníčková, M.: Sestry vzpomínají - příspěvek k historii ošetřovatelství, Grada, Praha 2006.

Seznam použité literatury

- 1) SIMOTA, Vlastimil. *Návraty k pramenům: Díl VI. Zrcadla v tůních*. Pacov: Místní organizace Českého rybářského svazu v Pacově, Malocova 312, Pacov, 2007.
- 2) STAŇKOVÁ, Marta. *Základy teorie ošetrovatelství: učební texty pro bakalářské a magisterské studium*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80- 7184-243-5.
- 3) Historie naší školy: Historie ústecké zdravotnické školy. *Vyšší odborná škola zdravotnická a Střední škola zdravotnická* [online]. Ústí nad Labem: Eva Skokanová, 2016 [cit. 2020-04-10]. Dostupné z: <https://www.szsvzs.cz/historie-nasi-skoly>
- 4) KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2010. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3224-4.
- 5) ROZSYPALOVÁ, Marie, Hana SVOBODOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Sestry vzpomínají: příspěvek k historii ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2006. Sestra (Grada). ISBN 80-247-1503-1.
- 6) *LEMON 1: učební texty pro sestry a porodní asistentky: ošetrovatelský proces: klinická ošetrovatelská praxe: glosář*. Překlad Marta STAŇKOVÁ, Jana HEŘMANOVÁ. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1996. ISBN 80-7013-234-5.
- 7) ŠKUBOVÁ, Jarmila a Helena CHVÁTALOVÁ. *Sestra: o životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. V Brně: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004. ISBN 80-7013-407-0.
- 8) ROZSYPALOVÁ, M. a kol. *Ošetrování nemocných, Učební text pro I. a II. ročník středních zdravotnických škol oboru zdravotních sester*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1961.
- 9) ROZSYPALOVÁ, M. a kol. *Ošetrovatelství – cvičení, učebnice pro střední zdravotnické školy*. Praha: Avicenum, 1987.
- 10) ROZSYPALOVÁ, M., HALADOVÁ, E. *O sestrách pro sestry – příručka pro střední zdravotnické pracovníky*. Praha: Avicenum, 1981.